

Ardahan Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

**AİLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
ARDAHAN İL MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞANLARININ KIZ KAÇIRMA
VE KAÇARAK EVLENME OLGULARINA YAKLAŞIMLARI**

Mine KARA

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2019

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü Çalışanlarının Kız Kaçırma
ve Kaçarak Evlenme Olgularına Yaklaşımları

Mine KARA

Doç. Dr. Elif GAZİOĞLU TERZİ

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan, 2019

KABUL VE ONAY

Mine KARA tarafından hazırlanan “Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü Çalışanlarının Kız Kaçırma ve Kaçarak Evlenme Olgularına Yaklaşımları” başlıklı bu çalışma, 12.09.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Elif GAZİOĞLU TERZİ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fesih BAYRAKTAR

Üye

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Orkun ORAL

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

12 / 09 / 2019

Mine KARA

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili **kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine üniversite **yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının **Doç. Dr. Elif GAZİOĞLU TERZİ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Mine KARA

ÖZET

KARA, Mine, “Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü Çalışanlarının Kız Kaçırma ve Kaçarak Evlenme Olgularına Yaklaşımları ”, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2019.

Kız kaçırma, kaçarak evlenme gibi pratikler geçmişten günümüze kadar süregelen olgulardır. Her kültürde farklı kaçma türleri görülmekle birlikte bireylerin kaçma eylemindeki nedenler genel olarak benzerlik göstermektedir. Ardahan ise Türkiye’de kız kaçırma eyleminin en sık yaşandığı il olarak bilinmektedir. Buna rağmen konuya ilişkin Ardahan’da yapılmış herhangi bir çalışma yoktur. Özellikle konuya kurumsal müdahalelerle ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü kaçma eyleminden sonra bireylerle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlık çalışanları görüşmekte, olaylara ilk elden müdahil olmaktadır. Bu yüzden Bakanlık çalışanlarının yaklaşımları son derece önemlidir. Bu noktadan hareketle bu çalışma Ardahan özelinde Bakanlık çalışanlarının konuya ilişkin yaklaşımlarını, ilk müdahale süreçlerini, sorunları çözme konusunda karşılaştıkları sorunları ortaya koyma amacındadır.

Çalışma bir giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde kız kaçırma ve kaçarak evlenme olguları hakkında genel bilgi verilerek çalışmanın amaç, önem ve sınırlılıklarından bahsedilmektedir. Birinci bölümde olgunun kavramsal boyutu ve kültürle göre değişen isimleri ele alınıp, literatürde konuyla ilgili mevcut olan kaynaklar incelenmektedir. İkinci bölümde ise kadınlara ilişkin kurumsal düzenlemeler ve düzenlemelerin kız kaçırma ve kaçarak evlenme olayları ile bağı ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntem kısmı yer almaktadır. Yöntem olarak derinlemesine mülakat tekniği kullanılmaktadır. Müdürlük çalışanlarının konuya yaklaşımının ancak mülakat görüşmeleri ile anlaşılacağı düşünülmektedir. Dördüncü bölüm olan analiz kısmında ise çalışmanın bulguları paylaşmakta, analiz edilmekte ve sonuçlar, sonuç ve öneriler bölümünde değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kız Kaçırma, Kaçarak Evlenme, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ardahan İl Müdürlüğü.

ABSTRACT

KARA, Mine, “Ministry of Family, Labor and Social Services’ Approach to Bride Kidnapping- Case of Ardahan”, Master Thesis, Ardahan, 2019.

Bride kidnapping are practices from past to present. Although different types of escape are seen in each culture, the reasons for individuals' escape are generally similar. The most common is known as Ardahan province is experiencing a kidnapping of girls in Turkey. Nevertheless, there are no studies on this subject in Ardahan. In particular, studies on institutional interventions are needed. Because after the escape, individuals, family, work and social services ministry employees meet and intervene first hand. Therefore, the approach of ministerial employees is extremely important. From this point of view, this study aims to reveal the approaches of the Ministry employees, the first response processes and the problems they face in solving the problems in Ardahan.

The study consists of an introduction and four parts. In the introduction part, general information is given about “Bride Kidnapping” and the aim, importance and limitations of the study are mentioned. In the first part, the conceptual dimension of the phenomenon and the names that change according to the cultures are examined and the available sources in the literature are examined. In the second part, the institutional arrangements and regulations related to the abduction of women and the marriage of women are discussed. In the third part, the method part of the research is included. In-depth interview technique is used as a method. It is thought that the approach of the employees of the Directorate can only be understood through interview interviews. In the fourth section, the analysis section, the findings of the study are shared, analyzed and the results are evaluated in the results and discussion section.

Key Words: Bride Kidnapping, Ministry of Family Labor and Social Services, Ardahan Provincial Directorate.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

ETİK BEYAN

ÖZET.....	5
ABSTRACT	7
İÇİNDEKİLER	8
ÖNSÖZ.....	10
GİRİŞ	11
1.BÖLÜM.....	14
KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KIZ KAÇIRMA VE KAÇARAK EVLENME OLGULARININ BÖLGELERE VE KÜLTÜRLERE GÖRE DEĞİŞEN TARİF VE UYGULAMALARI	14
1.1 Zorla Kaçırma.....	18
1.2 Oturakalma	18
1.3 Kaçışma veya Anlaşarak Kaçma	19
1.4 Peşe Gitme.....	21
1.5 Kepir veya Yaban Değişimi	21
1.6 Feminizmin Çalışma Açısından Önemi.....	23
2.BÖLÜM.....	23
KADINLARA VE AİLEYE İLİŞKİN RESMİ DÜZENLEMELER	23
2.1 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	23
2.2 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	26
2.3 Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi Eğitimleri.....	28
2.4 Kadının Güçlenmesine İlişkin Projeler ve Ulusal Eylem Planı	33
3.BÖLÜM.....	39
METODOLOJİ	39
3.1 Katılımcılar:.....	39
3.2 Derinlemesine Mülakat	40
3.3 Feminist Yaklaşım.....	41
3.4 Görüşme Süreci:	44

4.BÖLÜM.....	45
BULGULAR VE ANALİZ.....	45
4.1.Kız Kaçırma ve Kaçarak Evlenme Olaylarına İlk Müdahale.....	46
4.2 Görüşmecilere Göre Kaçma ve Kaçırılma Nedenleri.....	49
4.3 Mağdur ve Ailelerin Yönlendirilmesi	52
4.4 Görüşmecilerin Karşılaştığı Sorunlar	54
4.5 Konuya İlişkin Çalışmalar	59
4.6 Görüşmecilere Göre Halkın Tutumu	61
4.7 Görüşmecilere Göre Kaçan Bireylerin Aile İlişkileri.....	64
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA	74
EK 1	79
ÖZGEÇMİŞ.....	81

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın gerçekleşmesi sürecinde bilgi birikimini ve deneyimlerini benimle paylaşan, yol gösteren, desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Elif GAZİOĞLU TERZİ'ye, tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Birey, tüm değer yargılarını ailede öğrenir. Bu husus dikkate alındığında bireyin şekillenmesinde aile ana faktördür. Varoluş evrenimde ilk günden bugüne kadar her daim yanımda olan aileme teşekkürü borç bilirim. Çalışmamı yaparken bana desteklerini esirgemeyen bu aşamalara kadar her zaman yanımda olan babam Mehmet GÜNGÖRDÜ ve annem Dursun GÜNGÖRDÜ'ye ve bu süreçte beni yalnız bırakmayan eşim Mustafa KARA'ya, çalışmam sırasında manevi desteğini esirgemeyen Duygu ÇAKIR'a ve Ayten AKYOL'a teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

“Kız kaçırma”, “Kocaya kaçma”, “Peşe gitme” gibi adlandırmalar, çoğunlukla kız çocuğu ya da genç kadınların kendi iradeleri ile ya da iradeleri dışında, kendileriyle evlenmek isteyen erkekler tarafından alıkonulması anlamına gelen, baba evini terk etme pratiğine verilen isimlerdir. Söz konusu pratikler halk destanlarına kadar uzanan uzun bir geçmişe sahiptir. Bu eylemlerin, uzun bir geçmişe dayanarak günümüzde “gelenek” olarak adlandırılması, bu pratiklerin halk arasında yaygın kabul gördüğünün bir kanıtıdır. Bu tür bir evden ayrılma şeklinin meşruiyet kazanması sadece tarihsel sürekliliğine dayanmamaktadır. Evden kaçma ve kaçırılmaların genellikle evlilikle (resmi nikâh ya da imam nikâhı) sonuçlanması ve kaçan tarafların ailelerinin, kaçanların ilişkisini netice itibariyle onaylaması, olayların olumlu sonuçlandığı algısını oluşturmaktadır. Bu durumda pratiğin meşru görülmesinde önemli bir etken olmaktadır. Ancak evden kaçma ve kaçırılma olaylarının geneli şiddetle iç içe ilerler; bu anlamda bu vakalar aynı zamanda kadına yönelik şiddet vakaları kapsamındadır.

Kaçan ya da kaçırılan bireyler, çoğunlukla 18 yaşın altındaki çocuklardır. Bu çocukların tanımadıkları bir çevreye dâhil edilmek için zorlanmaları onları her türlü tehlikeye ve şiddete açık duruma getirmektedir. Ayrıca bu pratik, çocukların eğitim öğrenim hayatlarının da sonu anlamına geldiği için, özellikle kız çocuklarının ya da kendisi henüz çocuk yaşta iken “kız kaçırma” oğlanların tüm hayatını olumsuz anlamda etkilemektedir. Bu nedenle çoğunlukla geri dönüşsüz bir olay niteliği taşımaktadır.

Kız kaçırma vakaları geniş bir coğrafi alanda gözlenmektedir. Buna rağmen söz konusu olguya ilişkin çalışmalar şaşırtıcı derecede az yapılan çalışmalar oldukça yüzeyseldir. Bu anlamda bu konuya ilişkin kapsamlı bir literatürün varlığından söz etmek güçtür.

Bu çalışmanın amacı, “Kız kaçırma ve kaçarak evlenme” pratiğini sosyo-kültürel açıdan ele alarak tanıtmak ve Ardahan’da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın ilgili birimdeki tüm çalışanların konuya yaklaşımlarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda temel kavramlar, türleri, bölgesel farklılıklar, konunun doğrudan muhatabı olan Aile,

Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çalışanlarının konuya yaklaşımları ve karşılaştıkları sorunlar ele alınarak ortaya konulmaktadır.

Kadınların toplumsal hayat içerisindeki konumları yukarıda ifade edildiği gibi pek çok araştırmaya konu olmuş ve kadınların yaşadıkları geçmişte de günümüzde de aynı paralellikte süre gelmiştir.

Çalışmanın Ardahan özelinde gerçekleştiriliyor olmasının önemi ise Ardahan'ın Türkiye çapında kız kaçırma ve kaçarak evlenme olaylarının en sık gerçekleştiği il olmasından kaynaklanmaktadır (Temurçin ve Yakar, 2013).

Kız kaçırma olayları da kadınların toplum içerisindeki yeri ile yakından ilişkili olup toplumsal yapıyı etkileyen önemli bir eylem olarak değerlendirilebilir. Ayrıca gönüllü veya gönülsüz yapılan bu evlilik türü kız çocuklarının insanca yaşam, eğitim vb. haklarının elinden alınması ve kayıp gitmesine neden olacaktır. Kız çocuklarının bu gibi olayları yaşamaması ve önlenmesi açısından kız kaçırma olgusu irdelenmeli ve incelenmelidir.

Dolayısıyla bu anlamda kadının toplumdaki yeri ve toplumsal düzenin sağlanması açısından kız kaçırma konusunun da önlenmesi ya da en aza indirilmesi açısından farkındalık yaratmak ayrıca bu konuda var olan literatüre katkı sağlamak amacıyla bu konu seçilmiştir.

Bu sebeple Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu konu ile ilgili ne gibi çalışmalar yürütüyor, yapılan çalışmalardan olumlu sonuç alınıyor mu? Bu anlamda, Bakanlık çalışanlarının konuya ilişkin karşılaştıkları sorunlar ve olaylara müdahale yöntemleri konu bağlamında önemlidir. Bunun için Ardahan İl Müdürlüğü'nde yapılan görüşmede çalışanların konu çerçevesinde tanık olduğu olaylar ve bu olaylara karşı yaklaşımları tezin asıl araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Toplumsal açıdan kadınlara yönelik ayrımcılığın bir göstergesi olarak kabul edilebilecek kız kaçırma olayları genel olarak Türkiye ekseninde incelenecek olmasına rağmen görüşmeler Ardahan ili Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çalışanları

ile sınırlı tutulmuştur. Zaman kısıtlığından dolayı ele alınan bu durum, çalışmanın sınırlılığı kapsamında değerlendirilebilir.

1.BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KIZ KAÇIRMA VE KAÇARAK EVLENME OLGULARININ BÖLGELERE VE KÜLTÜRLERE GÖRE DEĞİŞEN TARİF VE UYGULAMALARI

Bu bölümün konusu genel olarak kız kaçırma ya da kaçarak evlenme pratiğine verilen adlardır. Amaç ise, bu adlandırmaların çeşitli yörelere göre nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. Ancak kız kaçırma ve kaçarak evlenme Türkiye’de çok yaygın olarak uygulanmasına rağmen, konuya ilişkin çalışma sayısı yok denecek azdır. Bu bölümde kullanılan kimi kaynakların eski tarihlerde kaleme alınmış olduğu, bu nedenle dikkat çekici olabilir.

Çalışmanın en önemli sınırlılığı, belirtildiği üzere literatürün oldukça sınırlı olmasıdır. Mevcut kaynakların büyük bölümü erkek araştırmacılar tarafından kaleme alınırken çok azı kadın araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu durum, konuya dair kadın bakış açısının eksikliği sorununu gündeme getirmektedir. Bununla birlikte söz konusu çalışmalar kız kaçırma ve kaçarak evlenme konusuna betimleyici yaklaşmış ve olayları problematize etmemiştir. Bu nedenle literatürde kız kaçırma ve kaçarak evlenme ile ilgili doğrudan yazılmış birkaç eser bulunmakta bununla birlikte bazı makalelerde de konuya değinilmektedir. Bu bölümde, olguları açıklamak için, aşağıda yer alan eserlere başvurulmuştur.

Örneğin; Barlas (1975) “Hakkâri İli Evlenme Töre ve Törenleri” adlı eserinde Hakkâri’de kız kaçırma olgusunu genel olarak altı grupta toplamıştır.

- Erkeğin kızı zorla kaçırması
- Kızın erkeği kaçırması- oturakalma
- Anlaşarak kaçma- kaçışma
- Kepir değişmesi
- Kız ve erkeğin başkaları tarafından kaçırılarak zorla evlendirilmesi

- Kız yerine kızın bir eşyasının kaçırılması- dezmal

Barlas, çalışmasında olgular üzerinde durmuş töreleri anlatmış ve çalışmasının bir bölümünde kız kaçırma olgusuna nedenleri ile değinmiştir.

Balaman (1982), kız kaçırma olgusunu oturakalma kavramı çerçevesinde incelemiş ve kız kaçırma/kaçarak evlenmeyi normal olmayan evlilik şekli olarak tanımlamıştır. Ayrıca oturakalmanın dışında kızın zorla kaçırılması ve kızın kendi isteği ile kaçırılması üzerinde de durmuştur. Bu çeşit evlenmenin kır toplumlarında görüldüğünü ifade etmiştir. Çalışmasında konu ile ilgili olarak “Kızılcahamam’ın bir dağ köyünden (te-ve) örnek vermiştir” (Balaman, 1982, s. 55). Balaman çalışmasını sosyal antropolojik yaklaşımla ele almış ve değerlendirmiştir.

Yasa, kız kaçırma/kaçarak evlenmeyi şu şekilde ele almıştır: “Kaçırma, oğlan tarafından zorla, oturakalma: kızın oğlan evine gelmesi, kaçırma veya anlaşarak kaçırma” (Yasa, 1962, s. 3).

Yasa’nın (1962) “Türkiye’de kız kaçırma gelenekleri ve bununla ilgili bazı idari meseleler” adlı eseri sosyolojik açıdan konuyu ele alan tek eser olarak kabul edilmektedir.

Altuntek (1993) “Van yöresinde akraba evliliği” adlı eserinde kız kaçırma olgusuna değinmiş ve bu ilde daha çok kız kaçırmanın olduğunu, kaçışmanın ise görülmediğini ifade etmiştir. Ayrıca aynı eserde Türkiye’de kız kaçırma olayların en az yaşandığı bölgenin Doğu Anadolu Bölgesi olduğunu belirtmiştir. Çünkü bu yörede kız kaçırma olayları namus kirlendiği düşüncesi ile kan davalarına dönüşmekte bu durum ise caydırıcılık sağlamaktadır.

Erdentuğ (1977) “Sosyal Adet ve Gelenekler” adlı eserinde Zonguldak ilinde bazı köylerde yaptığı araştırmada, kız kaçırma geleneği üzerinde de durmuş ve bu yörede kız kaçırmanın Doğu Anadolu Bölgesinden farklı olarak daha az yaptırımlarla sonuçlandığını ifade etmiştir. Kız kaçırma/kaçarak evlenme bu yörede de çeşitli şekillerde olayın gerçekleşmesi durumuna göre adlandırılmaktadır. Anlaşarak kaçma, oturakalma şeklindedir.

Tezcan: “Türk Kültüründe Kız Kaçırma Geleneklerinin Antropolojik Çözümlemesi” adlı çalışmasında “Kız kaçırma” olgusunun sosyal antropoloji açısından ele almıştır” (Tezcan, 2003, para. 1). Bu bağlamda konuya ilişkin temel kavramların tanımları, türleri, yöresel farklılaşmalar, yasal yönü, nedenleri ve sonuçları gibi konulara değinmiştir.

Duru ve Arslan (2013), “Evlenmek Amacıyla Evden Kaçan Kız Ergenler: Bir Olgubilim Çalışması” adlı araştırmalarının sonuçlarına göre evden kaçma nedenleri ve kaçma sonrasında yaşananlar ile ilgili elde edilen veriler şu şekildedir; katılımcıların kaçma öncesinde aileleriyle sorunlar yaşadıklarını, çoğunun ailelerinde iletişimsizliğin, sosyal destek yokluğunun ortak temalar olduğunu ve ailelerin katılımcıların gereksinimlerini yeterince karşılamadıkları şeklindedir. Benzer şekilde, katılımcıların çoğu, kendilerini ailelerinin anlamlı bir parçası olarak algılamadıklarını belirtmişlerdir. Son olarak, kaçma sonrasında katılımcıların çoğunun yoğun hayal kırıklıkları yaşadıkları ve beklentilerinin karşılanmadığı görülmektedir.

Literatürde bazı çalışmalar, “Gerek kaçma öncesinde gerekse kaçma sonrasında kız ergenlerin sık istismara uğradığını ve psiko-sosyal ve cinsel açıdan riskte olduklarını rapor etmektedirler” (Stewart vd., 2010; Duru ve Arslan, 2013, s. 43).

Analizler ayrıca, doyurulmamış gereksinimler ile kişilik eğilimlerinin de kaçmayı kolaylaştırıcı olabileceğini göstermektedir. Araştırma sonuçları bir bütün olarak düşünüldüğünde, kız ergenlerin evden kaçma davranışında ailesel, kültürel, psikolojik ve ekonomik faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Bununla beraber, “evden kaçma davranışının neden ve sonuçlarını ayırt etmek çoğu kez zordur” (Thompson vd., 2010; Duru ve Arslan, 2013, s. 43). “ve kaçma davranışında pek çok faktörün temel ve birleşik etkilerinin olabileceğini düşünülmelidir” (Staller, 2010; Duru ve Arslan, 2013, s. 43). Çeşitli çalışmalar, evden kaçan ergenlerin farklı nedenler, farklı zamanlar ve farklı yaşlarda evden kaçtıklarını göstermektedir. (Thompson vd., 2010; Duru ve Arslan, 2013 s. 43). “Kaçma sonrası gereksinimleri açısından birbirlerinden farklılaştıklarını gösteren çalışmalar da mevcuttur. ” (Baker vd., 2003; Duru ve Arslan, 2013, s. 43).

Çalışmanın bu kısmında kız kaçırma ve kaçarak evlenme olguları ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Aşağıdaki bölümde ise kız kaçırma ve kaçarak evlenme olgularına verilen yöresel adlar incelenmektedir.

Türk kültüründe en eski evlenme pratiklerinden birisi de kız kaçırma. Eski Türklerde evlenmenin, kız kaçırma ve yağma biçiminde olduğuna işaret eden çalışmalar aktarılmıştır. “Hatta meşru evlenme, Altay ve Yakut Türklerinde kız kaçırma yoluyla gerçekleşirdi Manas Destanında ve diğer birçok Türk destanlarında kaçırma yolu ile evlenmeden söz edilmektedir” (Tezcan, 2003, para. 4).

Ülkemizde kız kaçırma yoluyla evlenme geçmişten günümüze kadar süre gelen yerleşik bir pratiktir. “Kaçırma kelimesi istek ve rızası olmadan bir kızın bazı durumlarda bir kadının bekâr veya dul bir erkek tarafından zorla kaçırılarak evlenme ile sonuçlanması anlamını ifade etse de uygulamada bu olay çeşitli şekiller alır ve sonuçlanır” (Yasa, 1962, s. 2).

Burada üzerinde durulan kızın oğlan tarafından zorla kaçırılması, kızın rızası ile oğlan evine kaçması veya anlaşarak kaçma şeklinde olabilmektedir. Bu kaçma şekilleri ilerleyen kısımlarda ele alınacaktır. Kız kaçırma ile ilgili olarak literatürde yer verilen diğer tanımlar ise aşağıda aktarıldığı şekildedir.

Bir tanıma göre, “Oğlanın gözüne kestirdiği ve kendine eş seçtiği kızı zorla ya da gönül rızasıyla ve arkadaşlarının yardımı ile kaçırmasıdır” (Balaman, 1982, s. 55). Bu arada aileler arası barış sağlansın diye erkeğin evinden kızın evine aracılar gidebilir. Kızın ailesi barış için ikna olursa düğün yapılmasını isteyebilir. Ancak bunun aksi durumlar da meydana gelebilir. Kızın ailesi ikna yoluna gitmez ve kızlarını geri almak isteyebilir. Böyle bir durumda kız da reşit değilse olay mahkemeye kadar gidebilir ve erkek hapse girebilir. Bu yüzden iki tarafında uzlaşmasının çok önemli olduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak kaçma olayından sonra aileler bir süre küs kalabilirler fakat daha sonra barıştıklarını söylemek mümkündür.

Kız ve kızın ailesinin erkeği istememesi gibi durumlarda da erkek bunu gurur meselesi yapabilir ve kızı kaçırabilir. Bazen de ekonomik durumu kötü olan erkek düğün yapacak durumda olmadığını düşünerek kızı kaçırabilir. Kızın ailesi erkeğin fakir olduğunu ileri

sürerek kızlarını vermek istemeyebilir ve damat adaylarını kendi ailelerine uygun görmeyebilir bu durumda da erkek çözümlü kız kaçırılmakta bulabilir. Kızın ailesinin kız başkasıyla evlendirmek istemesi üzerine erkek sevdiği kız vermeyen kız ailesini karşısına alarak kız kaçırabilir. Diğer bir durumda ise erkek kıza tek taraflı duygu besleyebilir ancak kız onu istemediği halde erkek onu kaçırabilir. Bu nedenle kız kaçırma ve kaçarak evlenme olgularının yörelere göre farklı adlandırmaları söz konusudur. Çalışmanın şimdiki bölümünde bu adlandırmalar üzerinde durulmaktadır.

1.1 Zorla Kaçırma

Zorla kaçırılmalarda “kız ve kızın ailesinin gönlü yoktur buna karşın erkek kıza zorla kaçırır” (Yasa, 1962, s. 4). Kız erkeği istemediği için erkek çoğu zaman kıza kandırarak götürebilir. Sevdiği kız ailesinin vermemesi üzerine de erkek kıza zorla kaçırabilir. Erkeğin kıza gönlü olduğu fakat kızın istemediği durumlarda da zorla kaçırılmalar meydana gelebilir. Ayrıca bir kızın birden fazla isteyen erkeğin olduğu durumlarda erkekler arasında rekabet oluşabilir ve acele eden erkek kıza kaçırabilir.

Bu tür kaçırılmalarda kız genellikle gönülsüz olduğunu söylenebilir. Erkek kıza sevdiği için tek taraflı bir aşktan söz edebilir. Erkek zorla kaçırılan kıza bir ya da iki gece bir yerde alıkoyabilir. Bunu yapmasındaki amacı ise kızın namusuna leke getirip onun adını çıkartarak başkasıyla evlenmesinin önüne geçebilmek olduğu düşünülmektedir.

Yerleşik anlayışa göre kız, erkekle bir gece geçirdiğinde bir mülk gibi “kullanılmış” ve hatta “kirlenmiş” kabul edilebilir. Kadının meta olarak görüldüğü toplumlarda yaygın olan bu anlayış dolayısıyla kaçırılan kadınlar, bir başkasıyla hayat kuramayacak korkusuyla, kendilerini kaçırılanlarla evlenmek zorunda bırakılabilirler. Dolayısıyla, böyle bir zorla kaçırma pratiğinde kadından beklenen, toplumun kendisine çizdiği kalıplar içerisinde hareket ettiği düşünülebilir.

1.2 Oturakalma

Kız kaçırma olayının farklı bir adlandırma şekli de kızın oğlanı kaçırmasıdır. “Bohçasını alan kız gider ve oğlanın evine oturur ki bu olaya halk dilinde “oturakalma” adı verilir” (Yasa, 1962, s. 3).

Böyle durumlarda aile kızını sevdiği erkeğe vermeyebilir ve aynı zamanda erkeğin babası da kızı almak istemeyebilir bunun üzerine kız erkeğin evine gidip oturabilir. Bu durumda, erkeğin ailesinin kızı geri göndermemesi söz konusudur. Kızı oğullarına almak zorunda kalabilirler çünkü aksi halde aile, düşman kazanabilir bu korkuyla kızı ret edemediklerini söylemek mümkündür. Bu uygulamanın, kadına biçilen toplumsal cinsiyet rolleri ile yakından ilişkili olduğunu söylenebilir. Kadın, ailesinin kendisine uygun gördüğü izdivacı reddedebilir, bunun yerine kendi yolunu çizmeyi isteyebilir. Bir bakıma kendisinden beklenen role karşı geldiği düşünülebilir. Genel olarak oturakalma şeklindeki adlandırma Kütahya, Sivas, Kastamonu ve Bolu illerinde görülmektedir (Yasa, 1962, s.5). Bu konuyla ilgili Sivas'ta şöyle bir örnek mevcuttur:

“Kız bir oğlanı istememektedir. Fakat kızın anası babası kızlarını başka birine vermek için ona daimi surette etki yapmaktadırlar. Hatta onu dövmektedirler. Fakat kızın kalbinde başka birinin sevgisi vardır. Köyde ilk sevdiği bir erkek vardır. Bir gün muhakkak onun olabileceği ümitleriyle yaşamaktadır. “Ana ben ondan başkasının olamam. Eğer beni ondan başkasına verirseniz kendimi öldürürüm” diyerek yalvarmasına rağmen ana bu yalvarışlara aldırmaz etmeyince nihayet kız şerefini, haysiyetini kalbindeki aşkının kuvvetleri ile ayakları altına alarak gidip oğlanın evine oturmuştur. Bu gibi olaylara Sivas'ta köylüler kendi tabirleri ile “oturak” derler (Yasa, 1962, s. 5).

1.3 Kaçışma veya Anlaşarak Kaçma

Kaçışma kavramından eylemin birlikte yani karşılıklı rıza ile yapıldığı anlaşılabilir. Bu sebeple olay daha kolay sonuçlanabilir. Yani zorla kaçırılmalardaki gibi aileler arasında çok uzun sürecek düşmanlıklar olmayabilir. Aileler arası barışma süresi daha az zaman alabilir. Çünkü burada kızın ve erkeğin karşılıklı rızası söz konusudur. Kaçışma eylemi gerçekleşmeden önce kız ve erkek ailelerinin de rızasını almak için araçlar koyabilirler. Yine de ailelerden biri ya da her ikisi de ikna olmazsa kız ve erkek kaçacakları günü, yeri, saati belirleyerek kaçarlar. Kız gece ailesi uyurken evden çıkabileceği gibi evden başka bir bahaneyle de ayrılabilir.

Tezcan'a göre "Kaçışma, zora başvurmadan da kız kaçırma olabilir. Kız ve erkeğin anlaşarak birlikte kaçması, "Kaçışma" olarak nitelenir ki bu durumda düğün yapılmaz. Böylece taraflar, düğün giderlerinden, armağanlardan kurtulmuş olur" (Tezcan, 2003, para. 16).

Bu sebeple çoğu zaman kız ve erkek, ailelerinin ekonomik durumunu göz önünde bulundurarak anlaşarak kaçmayı tercih edebilir. Çünkü kavuşmak için başka çarelerinin olmadığını söylemek mümkündür. Kız erkekle anlaşıp kaçarak erkeği ailesine tercih etmekte ve aile büyüklerinin düşüncesini yok sayabilmektedir. Bu sebeple kaçan kızın ailenin özellikle de babasının onurunu zedelediği düşünülebilir. Çevrede ailesi adına söz getirecek bir durumun meydana gelmesine sebep olabilir. Aileler arası anlaşma olmadığı takdirde veya ailenin kızlarını affetmemesi gibi bir durum söz konusu olduğunda kıza çeyiz verilmeyebilir.

Ancak bazen kız ailesi bu durumu affeder ve düğün yapılmadan sadece kız için önceden hazırlanan çeyizleri gönderirler. Fakat bu normal şekilde evlenen birinin çeyizi gibi özenle hazırlanmaz. Çünkü kız başka bir erkeği tercih ederek babasını hiçe saymış ve onun başını öne eğmiştir. Babasının toplumdaki saygınlığını yitirmesine sebep olmuştur (Güven, 2016, s. 199).

Hakkari, Van, Ağrı ve Erzurum'un bazı ilçelerinde rastlanan bu evliliğin gerçekleştirilmesinde; kıza ait bir eşyanın kaçırılması, kızı kaçırmakla eş tutulmaktadır. Bunu yapan erkek, toplum tarafından kızı kaçırmış gibi algılanır. Bu tür kaçırma dezmal kaçırma denir (Tezcan, 2003, para. 18).

Toplum kıza ait bir şeyin kaçırılmasını namus kavramı ile bütünleştirmiştir. "Erkek çeşmede yolda ya da evde kızın başörtüsünü (Dezmal) zorla çıkartıp kaçıır ve böyle bir durumda erkek kızı kaçırmış sayılır" (Örnek, 2000, s. 186). Toplum tarafından o kıza iğfal edilmiş gözüyle bakılır. Bu işin kötü sonuçlar doğurmaması için erkeğin ailesi kızın ailesi ile anlaşmak zorunda kalabilir. Aksi takdirde iki aile arasında düşmanlık oluşabilir. Anlaşma sağlanmazsa iki aile arasında silahlı çatışmalar meydana gelebilir.

Bu uygulamada da toplumun kadını, aile içerisinde değersiz konumlandırışı söz konusu olabilir. Kendi düşüncelerine ve tercihlerine saygı duyulmayan kadın, farklı yaşam

arayışlarına girebilir. Dolayısıyla kadın kaçmayı çözüm olarak görebilir. Çünkü mutluluğu, ailesinde görmediği değeri, kaçacağı erkekte bulacağına inanır. Nitekim bazı toplumlarda da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, erkeği topluma hegemon güç olarak dayatması kadını ise aciz, savunmasız konumlandırması kadının namusunun bir başörtü veya ona ait bir eşyanın kaçırılmasıyla iğfal olmuş gibi görülecek kadar değersizleştirilmesi, kadının o erkeğe mecbur bırakılması elzem bir eşitsizliğin yaşandığını göstermektedir.

1.4 Peşe Gitme

Kızın kendi isteğiyle ve ailesine karşı tavır alarak anlaşmalı bir biçimde erkekle birlikte kaçmasıdır. Peşe gitme olayı, kimse engellemeye kalkmasın diye gece olur. Herkes uyuduktan sonra, sabaha karşı kız bohçasını hazırlayarak evden çıkar ve dışarıda bekleyen oğlanla buluşur. Peşe gitme olayında kız anasının mutlaka haberi olduğu varsayılır. Kız kaçırma ya da peşe gitme olaylarından sonra anlaşma sağlansa bile düğün yapılmaz. Başlık parası alınır ve elbise kesilir. Kızın sevdiği varsa, başka aileye, istemediği yere gitmemek için oğlana haber gönderir. Kız bohçasını hazırlayıp belirledikleri yerde buluşup kaçarlar. “Kaçırma ve kaçışma durumlarında kız tarafı, anlaşmak için başlığı artırır ve mahkemeye gideceğini duyurarak erkek tarafına baskı yapar” (Tezcan, 2003, para. 23).

Kaçma vakalarının bir başka vücut bulduğu şekilde peşe gitmedir. Aslında ekonomik, psikolojik ve toplum baskıyla kaçmaya mecbur bırakılan kadının başka bir kurtuluşu olmadığı düşünülebilir. Ancak arka planda kadını olumsuz etkileyen aile baskısına ve toplum dayatmalarına bakmaksızın, kadını kaçmaya gönüllü, erkeği ailesine tercih eden biri olarak gösteren bir algının mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

1.5 Kepir veya Yaban Değişimi

Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da uygulanan bir evlenme biçimidir. Başlık sorunu ve yükümlülüğünü ortadan kaldıran bu tür evlilik; hem kızı hem de oğlu bulunan iki ailenin, karşılıklı olarak hem kızlarını hem de oğullarını birlikte evlendirmeleri suretiyle gerçekleştirilmektedir. “Hakkâri yöresinde “Kepir”, Denizli – Aydın yörelerinde de “Değişik Yapma” olarak bilinen, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu’da da “Berder” olarak adlandırılan bir kız kaçırma türüdür” (Balaman, 1982, s. 41).

“Evlenmek isteyen fakat başlık ya da düğün masraflarını karşılayacak kadar gücü olmayan veya zengin oldukları halde ailelerin çıkaracağı zorluktan çekinen bekâr iki arkadaş kendi aralarında anlaşarak kız kardeşlerini birbirlerine vermeye yani kızları kendi aralarında değiştirmeye karar verirler. Bu durumda evden bir kız gitmiş fakat bir gelin gelmiştir. Aileler aynı olaya maruz kaldıklarından aralarında küskünlük olmaz” (Barlas, 1975, s. 63).

Bu durumda erkeğin evlenme pahasına kendi kız kardeşini ‘değişik’ yapacak kadar bencilleştirdiğini ve kadını metalaştırdığını söylemek mümkündür. Toplumda insanlara dayatılan ağır düğün geleneklerinin erkekleri ve aileleri buna ittiği düşünülebilir. Ancak bu durumda en çok haksızlık edilenin, eşitsizliğe maruz kalanın yine kadın olduğu söylenebilir. Bu nedenle kadının pasif bir varlık olarak görülüp, göz ardı edildiği düşünülebilir. Toplumdaki cinsiyet algısının kadının onurunu, kişiliğini derinden etkileyecek bu tür evliliklere zemin hazırlamakta olduğunu söylemek mümkündür.

1.6 Feminizmin Çalışma Açısından Önemi

Feminizm, kadınların cinsiyetleri dolayısıyla haksızlığa ve şiddete uğradıklarının, ezildiklerinin, dünyanın her yerinde ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüklerinin kabul edilmesi ve bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması için çeşitli mücadele yollarının benimsenmesidir. (Gazioğlu Terzi, 2015)

Feminizm, kadınların, kadın olmaktan kaynaklı yaşadıkları sorunlara odaklanmaktadır. Kız kaçırma ve kaçarak evlenme pratiklerinin kadınlar açısından yarattığı sorunlar da ancak bu kavramsallaştırmayla açıklanıp tartışıldığında çözüme kavuşabilecektir. Bu yüzden feminizm kavramı bu çalışma açısından özel önem arz etmektedir. Nitekim bu ve kadınların yaşadıkları sorunlarla ilgili diğer çalışmalar, yalnızca literatüre katkı sunmakla kalmaz. Aynı zamanda bu kadınların konumlarını iyileştirmeyi hedefleyen feminist mücadeleye de katkı sunmuş olur.

Bu bölümde kız kaçırma ve kaçarak evlenme pratiklerinin yörelere göre değişen adlandırmaları ve feminizmin çalışma açısından önemi üzerinde durulmakta, tezin ilerleyen bölümünde ise kadınlara ve aileye ilişkin resmi düzenlemeler ele alınmaktadır.

2.BÖLÜM

KADINLARA VE AİLEYE İLİŞKİN RESMİ DÜZENLEMELER

Bu bölümde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının kuruluşu ve faaliyetleri hakkında genel bilgi verilmekte ve merkez teşkilat birimlerinden biri olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu bölüm Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü çalışanlarının konuya yaklaşımlarını ele alan bu çalışma için özellikle önemlidir. Çünkü çalışanların resmi boyutta ne tür düzenlemelerle yönlendiğinin ve sınırlandırıldığının ipuçlarını vermektedir.

2.1 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Türkiye'de kadınların yaşadıkları sorunlarla ilgilenen yegâne resmi kurum olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Cumhuriyet tarihi boyunca birçok yapısal değişiklik ve isim değişikliğinin ardından son olarak 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı kanunla, Bakanlar Kurulu'nca 03.06.2011 tarihinde yapılandırılmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, KHK 6223: 2011).

Bakanlığın görevleri, toplumsal değerler çerçevesinde bireyi ve aileyi güçlendiren sosyal hizmetler sunmak; sosyo-ekonomik kalkınmaya katkı sağlama hedefiyle istihdamı artıran, çalışma hayatını düzenleyen, denetleyen tedbirler almak ve sosyal güvenlik sisteminin etkinliğini sürdürmektir. Ailenin güçlü, bireyin mutlu olduğu, çalışan ve üreten müreffeh bir Türkiye hedeflemektedir. (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2011).

Bakanlık çeşitli toplumsal konularda görevler belirlemiştir. Bakanlığı kuran kanun hükmünde karar nameye göre bu görev ve yetkiler şu şekildedir:

- 1) Sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek.
- 2) Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere;

ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

- 3) Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- 4) Kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınları toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit bir biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- 5) Özürlülerin ve yaşlıların her türlü engel, ihmal ve dışlanmaya karşı toplumsal hayata ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, özürlülere ve yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- 6) Şehirlarimizin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.
- 7) Toplumun sosyal yardım ve korunmaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek. Yoksullukla mücadeleyle ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

- 8) Öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek; korunmaya bakıma ve yardıma muhtaç çocuk kadın özürsüz ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere gerekli hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gündüzsüz ve yatılı hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek.
- 9) Ailenin bütünlüğünü korumak ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarını her türlü maddi manevi ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak.
- 10) Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların taşınması zorunlu olan nitelikleri ve bunlara rehberlik edecek programları geliştirmek.
- 11) Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerinin, belirlenen ilke, usul ve standartlar çerçevesinde denetimini yapmak.
- 12) Sosyal hizmet ve yardım faaliyetleriyle bunlardan yararlananlara ilişkin bilgileri merkezi bir sistemde oluşturulacak veri tabanı aracılığıyla işlemek, kontrol etmek, izlemek ve geliştirilecek politika, strateji ve önlemler bağlamında değerlendirmek.
- 13) Sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki uluslararası gelişmeleri ve faaliyetleri izlemek, bunlara katkı vermek ve yürütülecek çalışmalarda yararlanmak üzere değerlendirmek, bu alanda taraf olduğumuz uluslararası sözleşme ve anlaşmaların ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak.
- 14) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.

Bakanlık bu görevleri yerine getirirken birçok birimle koordineli bir şekilde hareket etmektedir. Bu sebeple bakanlığın bağlı olduğu birçok birim mevcuttur. Bu birimlerden biri de bakanlığın merkez teşkilatıdır. Merkez teşkilatı içinde yer alan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bu çalışmanın konusu ile bağlantılı olması

bakımından detaylı aktarılmaktadır. Bu kapsamda merkez teşkilatı içerisindeki bağlı birimler şu şekilde sıralanmaktadır.

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
- Denetim Hizmetleri Başkanlığı
- Strateji Geliştirme Başkanlığı
- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğü
- Hukuk Müşavirliği
- Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı
- Personel Dairesi Başkanlığı
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Özel Kalem Müdürlüğü (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı KHK 6223: 2011).

Çalışmanın bu kısmında merkez teşkilatına bağlı olarak çalışan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne geçilmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün çalışmaları, yapılan faaliyetler daha detaylı olarak ele alınmaktadır. Çünkü Ardahan özelinde Bakanlık çalışanlarının kız kaçırma ve kaçarak evlenme olgularına yaklaşımları anlamaya çalışıldığından kadınlarla ilgili olan bu birimin genel çerçevesinin ve kadınlara istinaden yürütülen çalışmalarının detaylı incelenmesinin çalışılan konu açısından önemi söz konusudur.

2.2 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün görevlerinden biri, ülkemizde kadın-erkek eşitliğini sağlamak, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarını güçlendirmek ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamaktır. Tanımlanan bir başka görev, toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında ürettiği politika ve geliştirdiği stratejilerle etkin ve başarılı bir kurum olmaktır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü:

2019a). Bunların dışında müdürlük, kadınların toplum içindeki konumunun iyileştirilmesi amacıyla birçok görev üstlenmektedir. Bu görevler 633 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 9. ve 22. maddelerine göre şu şekilde sıralanmaktadır:

1) Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek. Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hale getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek. Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce kadınlara yönelik yürütülen sosyal hizmetlere ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak.

2) Kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek ve kadının insan haklarını geliştirmek amacıyla faaliyet ve projeler yürütmek, bu alanda yapılan çalışmalara destek vermek. Kadının insan hakları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek ve aydınlatmak suretiyle toplumsal bilinçlenmeyi geliştirmek. Kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak, kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne destek oluşturmak

3) Sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlayıcı ve karar mekanizmalarına katılımını arttırıcı çalışmalarda bulunmak. Kadın konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel etkinlikler, kongre, seminer, şura ve benzeri etkinlikler düzenlemek ve toplumu aydınlatıcı yayınlar hazırlamak eğitsel faaliyet ve projeler yürütmek.

4) Kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sosyal amaçlı vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, müşterek projeler hazırlamak ve uygulamak. Kadına yönelik ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ile kararların ulusal düzeyde uygulamasını izlemek ve değerlendirmek. İnceleme ve araştırma alanlarında elde edilen bilgileri değerlendirmek ve bunları uygulayıcı kurum ve kuruluşlara aktararak hizmetlerin geliştirilmesini ve yeni hizmet modellerinin oluşturulmasını sağlamak.

Görev alanına giren konulara ilişkin mevzuatı ve uygulanmasını izlemek bu konuda yürütülen mevzuat yenileme çalışmalarına katkıda bulunmak. Sorumluluk alanına ait sorunlar ve yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin bilgileri veri tabanı aracılığıyla izlemek, güncellemek ve yapılacak çalışmalarda değerlendirmek.

5) Kadın haklarına ilişkin konularda ülkemizin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar uyarınca Bakanlık temsilcileri, diğer Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ve Sivil Toplum Kuruluşları ile konu ile ilgili uzmanlardan teşkil edecek ulusal takip ve danışma kurullarının sekretarya işlerini yürütmek. Özel surette korunması gereken kadınlara yönelik toplumsal duyarlılığı ve dayanışmayı güçlendirici faaliyet, proje ve kampanyalar düzenlemek. Görev alanı ile ilgili olarak mevzuatla verilen diğer görevleri yürütmek. Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Genel Müdürlüğün bu görevleri yerine getirmek amacıyla yürüttüğü pek çok faaliyet bulunmaktadır. Bu faaliyetler arasında çeşitli eğitimler ve projeler yer almaktadır. Özellikle kadına şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi konularda toplumun her alanını daha bilinçli kılmak adına verilen eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir. Belirli zaman aralıklarıyla çeşitli tarihlerde gerçekleştirilmiş olan bu eğitimlerden, bu tezin içeriği ile bağlantılı olabilecek kimi örnekler seçilerek ayrıntılarıyla aktarılmaktadır.

2.3 Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi Eğitimleri

a. Sağlık Çalışanları Eğitimleri:

Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesinin tanıtım kataloğunda yer aldığı şekliyle; bu eğitim faaliyeti kapsamında “Sağlık Çalışanları Eğitici Eğitimi” materyali ve sunumları hazırlanmış olup Sağlık Bakanlığı’nın 221 personelinin katılımıyla Kasım-Aralık 2015 tarihleri arasında 5’er günlük eğitimci eğitimleri olarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu eğitim doktor, psikolog, sosyal çalışmacı, ebe, tıbbi teknolog, hemşire, sağlık memuru, sosyolog, çocuk gelişimi ve eğitimcisi paramedik, acil bakım teknisyeni, tıbbi sekreterden, birinci basamak hekimleri, 112 hekimleri gibi farklı meslek gruplarına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Eğitim verilen konular arasında, kadına yönelik şiddet tanımı, türleri, etkileri, nedenleri, mevzuat, kadına yönelik şiddetin sonuçları, cinsel şiddet travmalarına yaklaşım, şiddete maruz kalanla görüşme, şiddet uygulayanla

görüşme, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde sağlık çalışanlarının rolü gibi başlıklar yer almaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Bu eğitimler, kadına yönelik şiddet ile ilgili konularda sağlık personellerinin bilinçlendirilmesi amacıyla düzenlenmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede sadece yasal düzenlemeler yeterli olmamaktadır. Bu yasal düzenlemelerin etkili bir şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve şiddete maruz kalan kadının yanında şiddete başvuran bireylerin de rehabilite edilmesi için toplumun her kesiminin bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Verilen eğitimlerle de bu desteklenmektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Ardahan'da kız kaçırma, kaçarak evlenme teşebbüsünde bulunma, eşinden şiddet gördüğü için evli kadınların evden kaçması gibi olgular sıkça yaşanmaktadır. Evlenme, zorla kaçırılma, şiddet ya da başka çoklu faktörlerden dolayı evden uzaklaşan kadının durumu kuruma intikal ettiği kadını sağlık raporu için hastaneye götürülmektedir. Bu sebeple sağlık personellerinin kadınla iletişime geçebilmesi, kadının rahatsızlığı varsa onun için doğru olan tedavi yöntemini belirleyebilmesi ve kadına doğru yaklaşımı sergileyebilmesi açısından sağlık personellerinin eğitimi, toplumsal olaylara müdahalenin yanı sıra araştırmaların konusu açısından da önem teşkil etmektedir.

b. Polis Eğitimleri

Kurumun tanıtım broşürüne göre bu eğitimler, Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi eğitim faaliyeti kapsamında "Polis Eğitimi" materyali ve sunumları hazırlanmış olup İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 506 personelinin katılımıyla Ocak-Mart 2016 tarihleri arasında 5'er günlük eğitimci eğitimleri olarak gerçekleştirilmiştir. Söz konusu eğitim, emniyet müdürü, emniyet amiri, aile içi şiddet büro amirleri, komiser yardımcısı ve polis memurları gibi farklı görevlerdeki personellere yönelik yapılmaktadır. Eğitim verilen konular arasında toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kadına yönelik şiddetin kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri, şiddete maruz kalan kadınla görüşme gibi başlıklar yer almaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Kadın-erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında farkındalığın artırılması, eğitimlerin ve seminerlerin devamlılığının sağlanması için Sağlık Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında protokoller imzalanmıştır. Söz konusu protokoller aracılığı ile 2006'dan bu yana 71.000 polis, 65.000 sağlık personeli, 47.566 din görevlisine eğitimler verilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Şiddete maruz kalan kadınlar önce kolluk kuvvetlerine başvurmaktadır. İlk olarak kolluk kuvvetlerine başvuru yapmaları nedeniyle kolluk kuvvetlerine genişletilmiş yetkiler verilmiştir. Bu genişletilmiş yetkiler neticesinde, şiddete maruz kalan kadına daha hızlı müdahale edilmesinin önü açılmış olur çünkü kadının can güvenliği için zaman kaybedilmemesi gerekmektedir. Ardahan'da da kaçma vakaları, şiddet ve benzeri konular genel olarak doğrudan emniyete intikal ettiği için, emniyetteki personellerin kadınla iletişim kurabilmesi, gerekli müdahalenin yapılıp önlem alınabilmesi ve kadının doğru bir şekilde yönlendirilebilmesi ancak vakaya yönelik bilinçli bir kadronun oluşturulması ile mümkün olmaktadır. Bu sebeple kadınla ilgili her konuda konuya bilinçli yaklaşan personel kadrolarının oluşturulması, vakaların azaltılması ve kadınların mağduriyetten kurtulması adına önem taşımaktadır.

c. Adalet Bakanlığı Eğitimleri

Konuya ilişkin broşürün aktardığı üzere, Adalet Bakanlığı personeline yönelik eğitimleri aile mahkemesi uzmanları ve yazı işleri müdürleri olmak üzere iki farklı gruba yönelik olarak Ocak-Nisan 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Adli tıp uzmanları ve hâkim-savcı eğitimlerinin Ekim 2016 tarihinde tamamlanması planlanmaktadır. Proje kapsamında 125 yazı işleri müdürü ve 147 aile mahkemesi uzmanı eğitici eğitimi almıştır. Eğitimin konuları arasında toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, kadına yönelik şiddetin kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri, şiddete maruz kalan kadınla görüşme, kadına yönelik şiddete ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler gibi başlıklar yer almaktadır. (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Bu eğitimler kadına yönelik şiddet konusunda adalet bakanlığındaki personellerin bilinçlendirilmesi için yapılmıştır. Şiddete uğrayan kadınlar yasal haklarından yararlanabilmek için adli kurumlara yönlendirilmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan kişiler, doğrudan Cumhuriyet Savcılığına başvurabilmektedir. Ayrıca büyükşehirlerde savcılık bünyesinde “Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları” kurulmaya başlanmıştır. Söz konusu büroların görevleri arasında; şiddete karşı işlenen suçların soruşturmalarını takip etmek ve sonuçlandırmak, 6284 sayılı Kanun kapsamında iş ve işlemleri gerçekleştirmek, koruyucu-önleyici tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasını denetleyip, takip etmek kararı yer almaktadır. Bütün bu gelişmelerin uygulanabilirliğinin ve etkinliğinin artırılması için Adli tıp kurumu uzmanları ve hâkimlerin de kendilerini kadına yönelik şiddet konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda verilen eğitimler sağlıklı bir gelişim ve sürdürülebilirlik açısından önemlidir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Ancak karar mekanizmaları tarafından vakaların cinsiyet ayrımı yapılmadan incelenmesi, takibinin yapılması ve vakalar üzerinde olası bir ihmale fırsat verilmemesi eşit bir yaklaşım için gerekli görülmektedir. Çalışılan konu bakımından şu açıdan önem teşkil etmektedir; Ardahan’da kız kaçırma ve kaçarak evlenme vakaları fazla yaşanmasına rağmen konuya yönelik ağır bir yaptırım uygulanmamakla birlikte araya makam olarak rütbeli birinin girmesi ile olay hiç büyümeden sanki yaşanmamış gibi görülebilmektedir. Özellikle zorla kaçırılmalarda bu tür örneklere sık rastlanmaktadır. Araya birilerinin girmesiyle kız şikâyetini geri alabilmekte karşı taraf hiç ceza almadan hayatına devam edebilmektedir. Bu bağlamda adli mercilerdeki kişilerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitimlerin artırılması vakalarla hep birlikte mücadele edilmesi açısından üzerinde durulması gereken bir konu olmaktadır.

d. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Personeli Eğitimleri

Eğitilmelere ilişkin broşürün aktardığı üzere, eğitimler öncelikle kadın konukevleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) ve İl Müdürlüğü’nde kadın hizmetleri alanında görev alan 124 personele yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Eğitim konu başlıkları içinde Travma Eğitici Eğitimi, Tükenmişlik Eğitimi, Eğitici ve Süper vizyon Eğitimi, Kadının Güçlendirilmesi Eğitici Eğitimi ve Destek Elemanları Eğitici Eğitimi

gibi konular mevcuttur. Her bir eğitim birbirinin devamı şeklinde Mart-Haziran 2016 tarihleri arasında toplam 5 haftada tamamlanmıştır. (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda özellikle kadına yönelik şiddet ve kız kaçırma konularıyla yakından ilgili olan birimlerdeki memurların bu kapsamda etkili bir eğitim alması şarttır. Şiddet gören kadınlarla, kaçan ve zorla kaçırılan kızlarla rahat iletişime geçmek, her şeyi tüm gerçeğiyle anlayabilmek kolay bir süreç olmamaktadır. Bu kapsamda yapılan eğitimler bu süreci biraz daha kolaylaştırmaktadır. Doğrudan Bakanlığın prosedürlerini uygulamak bu süreçte yapılabilecek en basit işlem olduğu düşünülmektedir. Ancak bu ne şiddet gören kadınlara ne de kaçırılan kızlara tam manasıyla destek sağlandığı anlamına gelmemektedir. Durumu geçici olarak çözüme kavuşturursa da uzun süreli bir çözüm sağladığı düşünülmemektedir.

Bu ve benzeri eğitimler "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddet" kız kaçırma ve kaçarak evlenme konularında eğitim almış, sürekli bir eğitici kadrosunun oluşturulmasını sağlamaktadır. Her kurumda bu kapsamda eğitici bir kadronun bulunması ile her kesimden bireyler üzerinde farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Söz konusu eğitimler kapsamında konuya yaklaşımdan çözüm üretmeye yönelik tüm aşamalarda daha bilinçli davranılacak uzun süreli çözümler üretilecektir.

e. Kadın-Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri

2005 yılı Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı kapsamında, Türkiye'de kadınların toplumsal fırsatlardan erkeklerle eşit biçimde yararlanmalarının sağlanması ve kadının insan haklarının korunması hedeflerine yönelik olarak "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi"ni (2006-2008) yürütmüştür. Bir eğitici havuzu oluşturulmuş ve projenin yürütülmesinde pilot il olarak belirlenen beş ilde (Ankara, Gaziantep, Antalya, Samsun ve Bursa) kamu görevlilerine, üst düzey yöneticilere, politika uzmanlarına ve politika uygulayıcılarına (toplam 700 kişiye) toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri verilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019b).

Farklı kesimlerden bireylere, politika uzmanlarına toplumsal cinsiyet eğitiminin verilmesi cinsiyet eşitsizliği konusundaki sorunlara çözüm sunmaktadır. Politikaların geliştirilmesi sağlanarak, yaptırım gücü fazla olan kararlar alınıp toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplumun her alanında ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Karar mekanizmalarında yer alan bireylerin verilen eğitimlere katılması daha bilinçli bir toplum oluşturulması yönünden önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet merceğini kullanarak topluma kadın-erkek eşitliği çerçevesinde bakabilmek sosyal yaşamın içine işlemiş, doğal karşılanan ve hiç sorgulanmayan varsayımlarına kuşku ile bakılmaya başlanmıştır. Bu çerçeve içinden resmi boyutta gerçekleştirilen çalışmalardan bir diğeri de konuya ilişkin yasal düzenlemelerdir. Çalışmanın izleyen kısmında bunlara geçilmektedir.

2.4 Kadının Güçlenmesine İlişkin Projeler ve Ulusal Eylem Planı

Türkiye’de başta Anayasa olmak üzere tüm yasalarda kadın erkek fırsat eşitliğinin güvence altına alınması amacıyla önemli düzenlemeler yapılmıştır. Son yıllarda, toplumsal gelişmenin dinamiğine uygun olarak yasalarda gerçekleştirilen kadın erkek eşitliğine ilişkin düzenlemeler dikkat çekmektedir. Kadına yönelik politikalarda yaşanan değişimin en önemli yansımasını Anayasa’da yapılan değişiklikler oluşturmaktadır. Türkiye’de kadın erkek eşitliği ilkesi; 2001 yılında Anayasa’nın 41. maddesi 2004 yılında 10. ve 90. maddeleri, 2010 yılında ise yine 10. maddesinde yapılan değişikliklerle güçlendirilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019c).

Anayasa’nın;

- 10. maddesine 2004 yılında “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” hükmü eklenmiştir.
- 2010 yılında 10. maddenin ikinci fıkrasının sonuna: [...] bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz ibaresi eklenmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019c).

Eski düzenlemede yer alan “anayasada cinsiyet farkı gözetilmeksizin” ifadesine rağmen kadınlar çoğu haklarından mahrum bırakılmış ve söz konusu eşitlik tam olarak sağlanamamıştır. Kadınlar, eğitim, sağlık, ekonomi, siyaset gibi çoğu alanda geri planda tutulmuştur. Bu nedenle anayasanın 10. maddesine eklemeye yapılarak kadınların hak ve özgürlükleri genişletilip güvence altına alınmak istenmiştir.

Anayasanın 41. maddesine; “Aile Türk toplumunun temelidir” ifadesinden sonra gelmek üzere “ve eşler arasında eşitliğe dayanır” hükmü eklenmiştir (Anayasa, 2001: md.41). Ailelerdeki ataerkil anlayış nedeniyle kadın aile içerisinde de eşit olmayan muamelelere maruz kalmıştır. Ataerkil toplumlarda kadınlar çoğu haklarına erişemedikleri gibi kendi hayatlarında süregelen bu yapıyı sorgulayamayıp içselleştirir hale gelmişlerdir. Ancak anayasaya sonradan eklenen bu ifadeyle kadınların bu durumu zamanla iyileştirilebilir. Bu süreçte hükümet politikaları ve karar mekanizmalarının anayasanın uygulanabilirliği yönündeki yaptırımlarını daha da artırması ve daha çok çalışması gerekmektedir.

Anayasanın 90. Maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır” (Anayasa, 1982: md.90). İfadesi yer alırken bu madde de aşağıda ifade edildiği üzere bir düzenlemeye gidilmiştir. Benzer şekilde, 2004 yılında yapılan düzenlemeye göre; “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır” (Anayasa, 1982: md.90). Hükmü eklenmiştir.

Bu kapsamda İstanbul Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) de dâhil olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri hedef alan uluslararası anlaşmalar, ulusal düzenlemelerle uyuşmaması durumunda öncelikli konuma getirilmiştir (Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019c). Dolayısıyla ulusal düzenlemelerde herhangi bir durumdan dolayı haksız bir muamele ile karşı karşıya kalma durumu olan kadın hakları uluslararası antlaşmalarla güvence altına alınmış olmaktadır. Büyük dönüşümler için geniş çapta önlemler alma ve bunları hayata geçirme mücadeleleri konusunda kadınlar yıllarca bekletilmiştir. Bu nedenle gerek

ulusal gerekse de uluslararası mücadeleler geçmişe dönük bir fayda sağlamamakla birlikte bundan sonrasında gerçek manasıyla eşitlik için kadınların hakkını gözetmek zorundadır. Düzenleme yapılan bir başka maddeye göre, 7 Mayıs 2010 tarih ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun ile anayasada değişiklik yapılarak “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir” (Anayasa, 2010: md.148). Hükmü düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler sonucunda, cinsiyet ayrımcılığına maruz kalınması durumunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılabilecektir.

Anayasa mahkemesine bireysel başvuruların kabul edilmesi kadınların ayrımcılığa maruz kalma ihtimallerini azaltsa da çoğu kadın bu başvuruyu gerçekleştirecek gücü kendisinde bulamamaktadır. Bu noktada farkındalık yaratma ve kaynaklara erişim konusunda kadınların güçlendirilerek iyileştirilmesi gerekmektedir. Düzenleme yapılan diğer bir kanun ise Türk Medeni Kanunudur. Bu kanundaki düzenleme evlilikte eşit temsil, velayet hakkı ve meslek seçimine yönelik izin almama konusunda yapılmıştır. Kanunda yapılan düzenlemeler neticesinde; evlilik birliğinin temsilinde kadın ve erkeğe eşit haklar tanınmış; eşlerin müşterek çocuk üzerindeki velayet hakkını birlikte kullanacakları hükmü getirilmiş; eşlerden birinin meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini alma zorunluluğu ortadan kaldırılmış; herhangi bir rejim belirlenmemişse kadının emeğini korumayı amaçlayan “Edinilmiş mallara katılma rejimi” getirilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019).

Bu düzenlemelerden yola çıkarak şu ifadeleri kullanmak mümkündür: Evlilik kadın ve erkeğin biraya gelerek ortak karar aldığı ve bu kararları uyguladığı bir kurumdur. Sadece tek bir bireyin sözü ile yürüyecek tek taraflı karar alınıp uygulanacak ve bir tarafı tamamen görmezden gelecek bir kurum değildir. Kadının da evliliği üzerinde erkek kadar etkin olması kadının en doğal hakkıdır. Bu hakkın sonradan böyle düzenlemelerle değil de en baştan kadınlara verilmiş olması gerektiğini vurgulamak mümkündür. Nitekim bu zamana kadar çoğu kadın birçok haksızlığa uğramış ve tahakküm altında yaşamaya zorlanmıştır.

Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından “Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun” 9 Ocak 2003 tarihinde kabul edilmiştir. Bu mahkemeler, aile hukukunu ilgilendiren uyuşmazlıkları çözme yükümlülüklerinin yanı sıra kadına yönelik ve/veya aile içi şiddet olaylarında, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun uygulanmasından, Kanun kapsamında koruyucu ve/veya önleyici tedbir kararına hükmedilmesinden de sorumludur (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019).

Aile mahkemelerinin mevcut sorumlulukları artırılmıştır. 6284 sayılı kanunun uygulanmasından mahkeme sorumlu tutularak şiddet gören kadınlar güvence altına alınmaya çalışılmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019). Burada kanunların uygulanmaya geçilmesi adına mahkemelerde cinsiyet ayrımcılığına yönelik en küçük bir taviz dahi verilmemelidir. Çünkü bu kanunlar ancak karar vericiler adil davrandıkları zaman gerçekten hayata geçebilir ve mağdur edilen kesimin kötü muamele görmesine engel olabilir.

Türk Ceza Kanunu, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların ve çocukların bedensel ve cinsel haklarının yasal olarak korunabilmesi için son derece önemli otuzdan fazla değişiklik içermektedir. Türk Ceza Kanununda, kadının mağdur olduğu birçok suç topluma karşı işlenen suçlar kapsamında çıkartılıp, kişilere karşı işlenen suçlar kapsamına alınarak cezaları ağırlaştırılmıştır. Ayrıca, “Töre” cinayetleri faillerinin Kanunda öngörülen en ağır ceza olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması hükmü getirilmiştir (Türk Ceza Kanunu, 2004: md.82).

2014 yılında, Ceza Kanunu’nda yapılan değişiklik ile cinsel suçlar yeniden değerlendirilerek, bu suçların kapsamının genişletilmesine ve verilen cezaların artırılmasına yönelik tasarı kabul edilmiş; Kanun ile cinsel saldırı suçu için öngörülen cezalar ağırlaştırılmış, suçun nitelikli hali yeniden düzenlenerek kapsamı genişletilmiştir. Aynı yıl ayrımcılığa ilişkin 122. madde “Nefret ve ayrımcılık” başlığı ile yeniden düzenlenmiş; “dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle” bir kişinin kamu mal ve hizmetlerinden faydalanmasının ya da ekonomik bir faaliyette

bulunmasının engellenmesinin, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağına hükmedilmiştir (Türk Ceza Kanunu, 2014: md.122).

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi'nin 2011 yılında imzalanmasını müteakip, söz konusu sözleşme ile uyumlu olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde, ilgili tüm kurum ve kuruluşların da katkılarıyla 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun uygulanmasına dair yönetmelik ise 18 Ocak 2013 tarihinde yayımlanmıştır. Bunun yanı sıra 4 Temmuz 2006 tarihinden bu yana, 2006/17 sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” konulu Başbakanlık Genelgesi yürürlüktedir (Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2012).

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanununda; büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelere kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açabilecekleri hükmü düzenlenmişken, 2012 yılında madde metninde yapılan değişiklik ile büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerin, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorunda oldukları düzenlenmiştir (On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2012).

2012 yılındaki değişikliklerle şiddet gören ya da farklı sıkıntılara maruz kalan kadın ve çocukların o ortamdan uzaklaştırılıp daha güvenli bir yere alınması sağlanmaya çalışılmıştır. Bazı kadınlar özellikle de eşinden şiddet gören kadınlar “Gidecek yeri olmadığı gerekçesiyle” şiddete boyun eğmektedir. Ancak konukevlerinin açılması bu kadınları cesaretlendirecek bir düzenleme olarak görülebilir.

Kanunların dışında cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik başka çalışmalar da mevcuttur. Bunlardan biri 10. Kalkınma Planı'dır. Plan 2014-2018 yıllarını kapsamaktadır. Politikalar “Aile ve Kadın” başlıklı bölümün altında yoğunlaşmıştır. 10. Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları kapsamında Kalkınma Bakanlığı tarafından 46 “Özel İhtisas Komisyonu” ve 20 “Çalışma Grubu” oluşturulmuştur. Toplumsal Cinsiyet Çalışma

Grubunda “Eğitim, sağlık, Şiddet, istihdam, karar alma ve siyasete katılım” olmak üzere beş temel alanda “alt gruplar” oluşturularak, TŐrkiye’deki mevcut durumu, sorun alanları ve özŐm önerilerini de kapsayan detaylı bir rapor hazırlanmıştır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2019c). Bu Özel İhtisas Komisyonu ve alıŐma Gruplarının oluşturulması ile sorunların daha iyi tespit edilebileceğini söylemek mümkündür. Toplumda daha yakın dolayısıyla iç içe özŐm yollu çalışmalar yürŐtmek, problemlerin özŐmü adına daha sağlam ve sürdürülebilir verilerin elde edilmesinin yolunu açabilir.

Sonuç olarak Şunu da belirtmek gerekmektedir; TŐrkiye Cumhuriyeti yasalarında kız kaçırma pratiğine ilişkin doğrudan bir düzenleme yer almamaktadır. Söz konusu pratiğin dünyada en sık yaşandığı Őlkelerden biri olan TŐrkiye'nin bu konudaki hukuki boşluğu, konuya ilişkin mahkemelerin de bu konuda çalışan resmi personelin de işini oldukça zorlaştırmaktadır. Hukuki boşluk dolayısıyla bu tür olay ve davalarda kararlar, tezin analiz bölümünde de ifade edildiği üzere, kişilerin inisiyatiline bırakılmaktadır. Bunun sonucu olarak kız kaçırma olaylarının kararı ve özŐmü kendilerine bırakılan kişiler ve kurumlar baz alacakları hukuki düzenlemenin yokluğu yüzünden, kanunlardan ziyade kendi kültürel bilinç ve alışkanlıklarından yola çıkarak kararlar alabilmektedirler. Bu da, söz konusu sorunlu pratiğin süre gitmesine zemin hazırlamaktadır.

3. BÖLÜM

METODOLOJİ

Bu bölümün amacı, araştırmanın metodolojik sürecini açıklamaktır. Örnekleme ilişkin bilgiler verilmekte, görüşmecilerle ilgili, gerekli ayrıntılar aktarılmaktadır. Araştırmanın yöntemine ilişkin bölümde, derinlemesine mülakat yöntemi açıklanmakta, ardından çalışmaya temel oluşturan yaklaşım hakkında bilgi verilmektedir.

Ayrıntılara geçmeden önce, araştırmanın yönteminin genel olarak nitel araştırma kategorisinde yer aldığını belirtmek gerekmektedir. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma şekli” olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Benzer şekilde, “nitel araştırmayı insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme” süreçlerinden biri olarak tanımlamak da mümkündür (Straus ve Corbin, 1990; Özdemir, 2010, s. 325). İnsanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, diğer bir deyişle olayları nasıl tarif ettikleri sorusuna cevap olarak nitel araştırma yöntemleri, istatistiksel veri analizine dayalı nicel araştırma tekniklerinden ayrılmaktadır (Dey, 1993; Özdemir, s. 325). Dolayısıyla nitel araştırmanın, yaşanan olayların insanlar üzerinde bıraktığı etkilerin ortaya çıkarılmasında daha etkili bir yöntem olduğunu söylemek mümkündür. Nitel araştırma yöntemlerinden derinlemesine mülakat, gözlem ve içerik analizi gibi yöntemler bu çalışmanın uyguladığı metotlardandır. Çalışmanın şimdiki bölümünde katılımcılara dair bilgiler paylaşılmaktadır.

3.1 Katılımcılar:

Bu çalışmada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü’nde çalışan 18 yaş altı ve 18 yaş üstü kadın biriminde çalışan herkesle (7 çalışan) derinlemesine mülakat yapılmıştır. Görüşme formunu oluşturmak için ilk olarak kız kaçırma ve kaçarak evlenme olguları ile ilgili literatürdeki mevcut çalışmalar incelenmiştir. Bu literatür taraması ve gözlemler, görüşmelerde uygulanacak soruları netleştirmeye de

yardımcı olmuştur. Bu tespitler neticesinde sorular hazırlanmıştır.¹ Görüşme yapılan çalışanlardan dördü erkek üçü kadındır. Hiçbiri Ardahanlı değildir. Görüşmecilerin biri dışında hepsi evlidir. Görüşmecilerin yaşları 25 ile 50 arasında değişmektedir. Görüşülen kişiler içerisinde biri müdür olmak üzere üç psikolog, bir sosyolog ve iki sosyal çalışmacı bulunmaktadır. Görüşme çalışanların müdürlükte yer alan kendi odasında yapılmıştır. Görüşmeler 45 dakika - 1 saat arasında sürmüştür.

3.2 Derinlemesine Mülakat

Bu çalışmada, nitel araştırma yönteminin bir tekniği olan derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmış ve Bakanlığın konu ilgili yaptığı çalışmalar, kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelikler, yürüttükleri projeler ve broşürler incelenmiştir. Mülakat, en sık kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biridir. Reinharz ve Chase, insanların algı, görüş ve yaklaşımlarını anlamak ve bunu onların kendi ifadeleriyle aktarabilmek için uygulanabilecek en iyi yöntem olarak tarif ederler (Reinharz ve Chase, 2003, s. 74). Bu bağlamda derinlemesine mülakatı, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân veren bir veri toplama tekniği olarak tanımlamak mümkündür; nitekim karşıdaki kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılmasının en kullanışlı yoludur (Tekin, 2006, s. 101; Mason, 2004, s. 62; Marvasti 2004, s. 14).

Tıpkı derinlemesine mülakat yöntemi gibi soru hazırlığı da çalışmaya uygunluğu açısından önemli bir süreçtir. Kız kaçırma ve kaçarak evlenme ile ilgili mevcut kaynakların sınırlı olması nedeniyle konuyla ilgili açık uçlu 10 soru hazırlanarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü'nde çalışan personellerle derinlemesine mülakat yapılmıştır. Mülakat yönteminin esnek özelliğe sahip olması nedeniyle araştırma sırasında görüştüğümüz kişilere verdikleri cevaplara göre ek soru sorabilme imkânı doğmuştur ve bu neticede daha derin cevaplar alma şansı elde edilmiştir. Bu yöntemin esnekliğinin, çalışmalar açısından yararlarına, birçok araştırmacı tarafından değinilmektedir. (Bloom ve Choplin, 1988). Ayrıca araştırmacı olarak bilgileri toplarken bizzat o süreçte bulunduğu için mülakat sırasında karşı

¹ Mülakatlarda sorulan sorular ekte verilmektedir.

tarafın sözel olmayan davranışlarını da gözlemleyip kaydetme avantajı elde edilmiştir. Nihayetinde bu yanıtlar ve tepkiler araştırmanın problemi için zengin kaynak olmuştur. Görüşmecilerin soruları cevaplarırken ne kadar samimi davrandıkları, konuyu yeteri kadar önemseyip önemsemedikleri, mimikleri, cevaplarıyla çelişip çelişmedikleri, kimi soruları yanıtlama konusundaki endişe ya da isteksizlikler gibi noktalar analiz bölümü için fayda sağlamıştır. Bu yöntemle başvurulmasındaki bir diğer husus da hazırlanan soruların önceden belirlenen kişilere sorabilme imkânının olmasıdır. Bu durum mülakat yöntemi ile elde edilen bilgilerin daha geçerli ve tam olmasını sağlamaktadır.

Görüşmeye başlamadan önce kurumdakiler önceden ziyaret edilip birimdeki personellerle tanışılarak görüşmeyi yapma amacımız belirtilip görüşme için randevu alınmıştır. Görüşme yapılırken karşı tarafın söylediklerini tam bir şekilde almak için ses kaydı yapılmak istenilmiştir. Ses kaydına müsaade eden kişilerden ses kaydı alınabilmiş diğer izin vermeyenlerin görüşmeleri de not alınmıştır. Çalışmanın yöntemine değinildikten sonra şimdiki bölümünde çalışmanın yaklaşımı ele alınmaktadır.

3.3 Feminist Yaklaşım

Kadınlar, kadınların hayatlarını doğrudan ilgilendiren olay ve olgular tarih boyunca yerleşik bilim anlayışı içerisinde kendine güçlüklerle yer bulmuş, çoğu zaman da bulamamıştır. Bilgi ile kadınlığın birbirini dışlayan olgular olduğu yönündeki yerleşik kabul kadınların tecrübelerinin küçümsenmesi, değersizleştirilmesi, manipüle edilmesi ya da dışlanması sonucunu doğurmuştur (Westkott, 1990, s. 59; Cook ve Fonow, 1990, s. 73; Jaggar, 2008, s. 35). Dolayısıyla söz konusu bilimsel yaklaşım, birçok konuyu geniş bir biçimde ele alıp incelemesine rağmen aynı titizliği kadınlara ilişkin alanlarda göstermemiştir. Kadınlara ilişkin konular ya hiç sorgulanmamış ya da başka kavramsal ilişkilere bağımlı bir şekilde ele alınmıştır. Bunda, kadınların yaşamlarının, sorunlarının, tecrübelerinin “birey” odaklı araştırmalarla incelendiğini, kadınlığı ayrı bir analiz kategorisi olarak incelenmesinin gereksiz olduğunu savunan argümanın payı büyüktür. Oysa feministler kadınların toplumsallığının çözümlenmesinde, birey olmanın ötesinde, erkeklerden ‘analitik’ olarak farklı bir çözümlenme ile ele alınmaları gerektiğini savunurlar (Ecevit, 2012, s. 34). Kadınlar, birey kategorisine indirgenemeyecek karmaşıklıkta sorunlar yaşamakta, bunların “birey” içerisinde eritilmesi, mevcut

sorunların üzerinin örtülmesi anlamına gelmektedir. Takiben, yerleşik bilim anlayışına şeklini veren eril ideolojiyi eleştirerek, bilimin ataerkilliğinin adını koyan feminist düşünce, toplumsal kurama feminizmi ekleyerek bilimi güçlü sorgu alanı haline gelmiştir (Ecevit, 2012, s. 34).

Buradan yola çıkarak feminist yaklaşım, kadınların tecrübelerini, kadınların hayatlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen olay ve olguları araştırmanın merkezine koyup kadınların deneyimleri ve sorunlarının yanı sıra düşünce ve görüşlerini, olaylara yönelik tutum ve davranışlarını, bakış açısını incelemek istemektedir. (Smith, 2008, s. 39-43). Feminist araştırma toplum içinde kadının deneyimlerini onların kendi bakış açısıyla ve yorumuyla belirginleştirmiş ve ataerkil tahakküm ilişkilerinin yine kadınların bakış açısından araştırılıp meydana çıkartılmasını sağlama amacı gütmektedir.

“Feminist yaklaşımı benimseyen araştırmacılar kadınların yaşamında hem bireysel hem de toplumsal fark yaratacak bilgiler elde etmek için uğraşırlar” (Letherby, 2003, s. 4). “Feminist yaklaşım, geleneksel yaklaşımlardaki nesnelliğin değerden yoksun bilim ilkesine dayanmasını, araştırılanın objeleştirilmesini ve sömürülmesini, araştırmacının üstte konumlandığı hiyerarşik araştırmacı-araştırılan ilişkisini eleştirir” (Kümbetoğlu, 2008, s. 56). Çünkü feminist araştırmacı kadınlara yararlı olacak bilgilerin üretiminde farklılığa dikkat çekmiştir. Bu farklı bilgi üretimi ancak içerden bakış ile mümkündür. Dolayısıyla feminist araştırmacılara göre uzaktan bakma, mesafeli yaklaşıma durumunda bilginin özüne girmek mümkün olmayabilmektedir. Bu anlamda “içeriden bakış” kadın çalışmaları alanında arzulanan bir özelliktir. (Griffin, 2005; Mason, 2004).

Bu yaklaşımda araştırmacı araştırma sürecinde ortama ve konuya hem içerden hem de dışardan bakma şansına sahiptir. Araştırmacı içerden baktığı zaman konuyla ilgili olan verileri ve toplumsal ilişkilerin konu üzerindeki etkisini daha iyi görebilir. Aynı zamanda araştırılan konunun dışında yer alan araştırmacı katılımcılarla yaşanan iktidar ilişkilerindeki dengesizliğe müdahale etme şansına sahip olur. Tecrübelerini, duygularını, düşüncelerini, sorunlarını anlatan kadınlar bu yöntemle kendi gerçekleriyle yüzleşip onları eleştirme fırsatını yakalarlar Bu şekilde feminist yaklaşım, kadınlar üzerinde farkındalık yaratma olanağına da imkân sunmaktadır. Kümbetoğlu’na göre feminist yaklaşıma dayalı araştırma, araştırmacıyla araştırılan arasındaki ayrımın

ortadan kaldırılmasıyla birlikte araştırmacıyı kontrol etme duygusundan uzaklaşır, açıklık, karşılıklı alışveriş, paylaşım gibi değerlerin ortaya çıkmasını sağlar; böylece “araştırma yapmak bir sömürü ilişkisi olmaktan çıkarılarak sorunlar hakkında bir şeyler yapılması hedeflenir. Yani feminist araştırmacılar bilgi ve eylemi bir araya getirmeyi amaçlar” (Kümbetoğlu, 2008, s. 59).

Feminist araştırmada hiyerarşik bir yapı söz konusu değildir. Bu nedenle araştırmacı ve araştırılan arasında mesafeli, soğuk bir ortam yerine daha samimi bilgilerin paylaşıldığı bir ortam oluşturulmaya çalışılır. Bu çalışmada amaç açık ve samimi bir şekilde görüşme yapılan kişilere anlatılarak konu hakkında bilgilerin paylaşılması idi. Önceden hazırlanan açık uçlu sorular görüşmecilere gösterilerek onlara herhangi bir konuda baskı yapılmadan görüşmecilerin kendi istedikleri tarihte soruları cevaplayabilecekleri belirtildi. Çünkü görüşmecilerin güvenini ve samimiyetini kazanmak sorulara samimi cevap vermeleri için önemliydi. (Freeman, 1989; Harding, 1986; Maynard ve Purvis, 1994).

Feminist yaklaşımın bu çalışma için önemi, kaçarak ya da kaçırlarak evlenme gibi doğrudan kadın yaşantılarının, deneyimlerinin ve sorunlarının eleştirel bir şekilde ele alınmasına olanak tanınmasıdır. Feminist yaklaşımın bu konu özelindeki önemi, kaçmak ya da kaçırmak suretiyle evlenme olgusunu, kadınları merkeze alan bir bakış açısıyla çözümlene çabasından kaynaklanmaktadır. Nitekim çalışmada görüşmecilere yöneltilen sorular da, incelenen metinler de kadınların yaşadığı böylesi dramatik bir soruna ilişkin bakış açıları ve düzenlemeleri ortaya koymak amacındadır.

Bu konu, kaçan ya da kaçırlan kadınların hangi koşullarda kaçtığına ya da kaçırdığına nedenlerinin, aynı zamanda kadınların aile ortamlarının nasıl olduğunun irdelenmesini gerektirmektedir. Yaklaşımın önemli bir amacı ise daha samimi bilgilere ulaşıp, fayda sağlayacak şekilde çözümler önererek kadınların yaşam standartlarının yükselmesine destek olabilmektir.

Bu çalışma için görüşme formu oluşturulurken kız kaçırmak ve kaçarak evlenme pratikleri ile ilgili sorular yapılandırılarak açık uçlu sorular haline getirilmiştir. Çünkü sadece teorik kaygıyla oluşturulmuş olan soruların cevapları da samimiyetsiz olabile

ihtimaline sahiptir. O yüzden içeriden ve samimi bilgi vermeyen bir yaklaşım yerine feminist yaklaşım tercih edilmiştir.

3.4 Görüşme Süreci:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü'ndeki kadın ile ilgili bölümler tespit edilerek ilk önce müdürle bir ön görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı ve içeriği anlatılarak görüşme için randevu alınmıştır. Ön görüşme diğer memurlar için de gerçekleştirilmiştir, onlarla da önce tanışılıp çalışmanın amacı ve içeriği anlatılmış onlardan da uygun gördüğü tarihler için randevu alınmıştır. Çalışmada açık uçlu 10 soru kullanıldığı için katılımcılar görüşmeye kendi rızaları ile katılmışlardır. Görüşmeyi güç duruma düşürecek büyük sıkıntılar yaşanmamıştır. Ancak ses kaydı sadece izin veren kişilerden alınabilmiş diğer kişiler istemediği için söylenenler not alınmıştır. Çalışmada bazı görüşmecilerin ses kaydına izin vermemesi konuya ilişkin endişe ve korkularına işaret ediyor olabilir. Yaşanılan bu durum başka çalışmalarda da göze çarpabilmektedir. Örneğin Özpolat, kendi araştırması esnasında karşılaştığı benzer bir sorunu şöyle aktarmıştır: “Mülakatta karşılaşılan sorunlardan birincisi ses kaydı verme endişesi oldu. Son zamanlarda ülkede ses kaydıyla ilgili bireylerin sıkıntı yaşanmasını sebep göstererek görüşmecilerden çoğunluğu ses kaydına izin vermediler” (Özpolat, 2018, s. 10).

Görüşme her bir katılımcı için 45 dakika ile 1 saat arasında gerçekleşmiştir. Katılımcının kimliğinin gizliliği açısından her katılımcıya K1-K7 arasında değişen kodlar verilmiştir. Görüşmeler sırasında, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre konuya daha samimi bir yaklaşım sergiledikleri gözlenmiştir. Bunda araştırmacının da bir kadın olması, araştırma konusunun doğrudan kadınları ilgilendirmesi gibi faktörlerin rol oynadığı düşünülmektedir. Görüşmecilerin yanıtlamadığı soru olmamıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE ANALİZ

Bu bölümde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ardahan İl Müdürlüğü 18 yaş altı ve 18 yaş üstü kadın birimlerindeki çalışanların kız kaçırma ve kaçarak evlenme olgularına yönelik yaklaşımları, algı ve tutumları ile olaylara müdahalede karşılaştıkları sorunlar ve sorunları çözmeye yönelik çalışmalar incelenmektedir. Çalışanların yaklaşımları araştırmanın konusu için önemlidir. Çünkü bu insanlarla ilk görüşen, olaylara “bilirkişi” sıfatıyla ilk dâhil olan bu kişilerdir. Bu nedenle çalışanların tutumları ve ilk müdahaleleri, kaçan ya da kaçırılan kişilerin sonraki hayatlarını nasıl kuracaklarını büyük oranda etkilemektedir.

Toplumda sıradan olaylar olarak kabul edilen kız kaçırma ve kaçarak evlenme vakaları karşısında çalışanların bakış açıları önemli yere sahiptir. Eğer çalışanlar olaylara olumlu bakıyorlarsa toplumda olumsuz sonuçları olan bu tür olayların azaltılması mümkün olamayabilir. Çünkü bu bakış açıları ulusal düzenlemelerin, kanunların ve yönetmeliklerin uygulanabilirliğini sekteye uğratabilir. Dolayısıyla toplumda var olan kalıp yargıları kırmak güç bir hal alabilir. Ayrıca çalışanların da olağan yanlışlara ve olumsuz sonuçlara rağmen olaya olumlu bakmaları, bu konu hakkında bilinçsiz olduklarını düşündürebilir. Nitekim bu şekilde yaklaşım sergileyen çalışanların ilk önce kendileri üzerinde bir bilincin oluşturulması gerektiğini söylemek mümkündür.

Eğer çalışanların olaya bakışları olumsuzsa onlar da görüşlerini halka aktararak, kaçırılıp evlenmeye zorlanan kızların yanında yer alabilirler. Onların mağduriyetlerini gidermeye yönelik adımlar atarak genel olarak olumsuz sonuçlar meydana getiren bu vakaları engellemek için sebeplere odaklanabilirler. Olayın kökenine inmeye çalışarak birey için sağlıklı sonuçlar doğuracak destek ve yönlendirmelerde bulunabilirler. İhtiyaç duyulan projeleri hayata geçirmek için mücadele edebilirler. Kaçma ya da kaçarak evlenme sıklıklarının nedenlerini doğru bir şekilde tespit ederek kalıcı yarar sağlayabilecek eğitimler düzenleyebilirler.

Ancak bunun için çalışanların toplumdaki kadın algısına hâkim olması gerektiğini söylemek mümkündür. Olaylar üzerinde toplumun ne derece etkili olduğunun bilincinde

olunarak ona göre uzun vadeli çözümler üretilmesi gerektiği düşünülebilir. Aksi takdirde olay kısa süreli çözüme kavuşmuş gibi görünse de toplumda kalıcı yıkımlara sebep olabilir.

Bu nedenle çalışanların kız kaçırma ve kaçarak evlenme olgularını algılama biçimleri çözüm odaklı faaliyetlerde bulunup bulunamadıklarını görebilme açısından da önemlidir.

Çalışmanın bu kısmında görüşmecilerle yapılan mülakat sonuçları değerlendirilerek analiz edilmektedir. Çalışmada mülakat soruları başlıklar halinde incelenmektedir. Görüşmecilerin cevapları doğrultusunda elde edilen verilerden çıkarımlar yapılmaktadır. Bu çıkarımlar görüşmecilerden atıf yaparak desteklenmektedir. Ayrıca başka çalışmalardaki verilere atıf yapılarak paralellikler ve zıtlıklar tespit edilmektedir.

4.1.Kız Kaçırma ve Kaçarak Evlenme Olaylarına İlk Müdahale

“Evlenmek amacıyla kız kaçırma ya da kaçarak evlenme” durumlarında, olayın Bakanlık İl Müdürlüğü’ne intikal etmesi, ancak bir şikâyet olması durumunda mümkün olmaktadır. Emniyet birimlerine yapılan şikâyet üzerine, emniyet olayı müdürlüğe bildirmekte, müdürlük de konuya böylece müdahil olmaktadır. İhbar hattı 183² aracılığıyla direk olarak İl Müdürlüğü’ne ulaşmak mümkündür. Ayrıca bireysel olarak bizzat kurumun yetkili merciine başvurarak şikâyette bulunulmaktadır. İl Müdürlüğü’nün çalışanları tarafından, ilk adımda aileler arası diyalog oluşturularak ortak bir zemin yakalama amacı güdülmektedir. Bu bağlamda ilk olarak vaka ile ilgili sosyal inceleme yapılarak gerekli tespitler oluşturulmak kaydıyla kararlar alınır. Örneğin, kişi 18 yaş altı ise kadın sığınma evine götürülür. Çünkü Ardahan’da çocuk kabul birimi yoktur: “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler” (Belediye Kanunu, 2005, md.14). Ardahan güncel nüfusu 100.000’in altında olduğu ve belediye imkanları çocuk sığınma evi açma olanağına

² 183 numaralı hat sosyal destek hattı olarak aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetlere ilişkin çağrılar değerlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca ihmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlar da alınmaktadır

sahip olmadığı gerekçesiyle Ardahan’da bu hizmet verilmemekle birlikte kadın sığınma evleri hem 18 yaş üstü hem de altı için aktif hizmet vermektedir. K2’nin aktardığı üzere, sosyal incelemesi yapılan şahsın kadın konuk evine kabulü yapılmadan önce:

“Kızın sağlık kontrolleri yapılır. Önce kişinin sağlığı önemlidir. Kız herhangi bir kuruma yerleştirilmeden önce bulaşıcı hastalığı var mı diye hastanede kontrol edilir. Sağlık raporu temiz ise kadın konuk evine yatırılır” (K2).

K2’nin belirttiği kapsamda kaçma ya da kaçırılma eylemlerinden sonra ilk olarak sağlık kontrollerinin yapılması olaydan sonra şahsın ne oranda zarar gördüğünün tespiti açısından önemlidir. Ayrıca kurumda kalan diğer şahısların da sağlığı ve can güvenliği gözetildiğinden şahsın bulaşıcı rahatsızlıklar açısından kontrol edilmesi de önemli bir tedbirdir. Kanun nezdinde reşit olma yaşı 18 olduğundan - eğer gönüllü ise - 18 yaş üstü vakalarda yetkililer müdahale edememektedir. Kanundaki evlenme yaşı hükmüne göre 16 yaş altındakiler evlenemedikleri için aile baskısıyla gayr-i resmi evlendirilmek istenirse çocuk sığınma evlerinde rehabilite edilir, aileye verilmez. Eğer şahıs ailesine dönmek istiyorsa sosyal incelemesi yapıldıktan sonra aileye teslim edilmekte ancak vakalarda müdahale süreci işletilmekte ve olayın takibi yapılmaktadır. Görüşmecilerden K6, bu süreci şöyle aktarmaktadır:

“Biz çocuğu aileye teslim ettikten sonra çocuğu evlendiriyorlar mı diye arıyoruz. Çocuğu teslim ettikten sonra bizim işimiz bitti diye bir şey yok, biz iletişim halindeyiz, takip ediyoruz, arıyoruz, görüşüyoruz, kızı evlendirmek istiyorlar mı, tehdit altında mı, diye kontrol ediyoruz. Ayrıca kızla konuşuyor, sorular soruyoruz. Seni evlendirmek istiyorlar mı, tehdit altında mısın, bir sıkıntın var mı, gibisinden sorular soruyoruz” (K6).

K6’nın aktardığına göre “Bazı vakalarda kaçan ya da kaçırılan şahsın ailesi, şahsı kurumdan çıkarabilmek için yalan söyleyebilmektedir”(K6). Bu nedenle müdürlük çalışanlarının ailelere karşı tedbirli davranması ve şahsın aileye verildikten takibinin yapılması önemlidir. Özellikle zorla kaçırma vakalarında daha çok dikkat edilmelidir.

Ulusal basında yer alan benzer vakalar, bu tür olayların yalnızca Ardahan’da değil, ülkenin her yerinde yaşandığını göstermektedir.³

Bir diğer husus da; eğer kaçan ya da kaçırılan şahıs 16 yaşındaysa reşit olmadığı için ancak hamilelik söz konusu ise mahkeme kararı ile evlenebilmektedir. 17 yaşındakiler mahkeme kararı gerekmeksizin sadece aile rızası ile evlenebilmektedirler. Bu ifade Medeni Kanunda şu şekilde yer almaktadır: “Madde 124- Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir” (Türk Medeni Kanunu, 2001). Bu süreçte Ardahan İl Müdürlüğü aileler arası diyaloga olumlu katkı sağlama amacıyla hizmet vermektedir. Yapılan ihbarlar neticesinde yetkili müdürlük çalışanları devreye girerek duruma uygun -yaşa göre, vakanın ciddiyetine göre- Bakanlık tarafınca belirlenmiş eylemi uygulamaya geçirir. 18 yaş üstü kaçma vakalarında - kadının eşinden, kadının baba evinden- kadına her türlü olanak ve destek - diyalog, sığınma evleri, psiko-sosyal destek Bakanlık tarafından sağlanmaktadır. Bu

³ Hürriyet gazetesindeki Diyarbakır’da yaşanan örnek olayda böyle bir durumdan bahsedilmektedir. Bu olayların yalnızca Ardahan’da yaşanmaması genel olarak karşılaşılan sorunlar olduğunu göstermektedir. Olayı kısaca aktarmak gerekirse, “Çılgılığım duyulmadı” başlıklı manşet haberi, olayın iki bakanlığı birden harekete geçirdiğini bildirmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya’nın talimatıyla Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü’nden bir heyet dün K.Ç.’nin evine giderek görüştü. Bakanlık K.Ç. ile ailesine hukuki, psikolojik ve sağlık desteği verileceğini açıkladı. Aile, yaşam koşullarının iyileştirilmesi için ekonomik yardımdan yararlanacak. Milli Eğitim Bakanlığı da K.Ç.’nin başına gelenlerin okulunda duyulması nedeniyle başka bir lisede okuma talebi ve eğitim koşullarının iyileştirilmesi için harekete geçti. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı, iki erkeğin tecavüzüne uğrayan ve bir tecavüzcüsüyle ‘imam nikâhıyla’ evlenmek zorunda bırakılan Diyarbakırlı K.Ç. için devreye girdi. K.Ç. aile meclisinin “Ya evlenirsin ya ölürsün” kararıyla tecavüzcülerden V.B. ile 20 bin TL başlık parası karşılığında imam nikâhıyla evlendirilmişti. Tecavüz davasında yargılanan damadın, düğün fotoğraflarını mahkemeye gönüllü birlikte olduklarının delili olarak sunmasıyla iki sanık da beraat etmişti. Her iki sanık, önce tahliye olup tutuksuz yargılanıyor, biri düzmece düğün yapıyor. Düğün fotoğraflarını delil olarak mahkemeye sunduktan sonra “İşimiz bitti. Zaten sahipsiz” diyor, kızı evden kovuyorlar. Mahkeme de mağdurenin sahipsizliğine sahipsizlik katan bir karar veriyor. Oysa ikinci celsede mahkemede K.Ç.’nin aile baskısı nedeniyle konuşamadığı için mahkeme salonunu boşalttı, bu düğünün düzmece olduğunu anlattık. Ama yargı, kamu davası olarak davanın sürmesine karar vermek yerine sanıklar hakkında K.Ç.’nin şikâyetten vazgeçmesini neden göstererek davanın düşmesine karar verdi” (Hürriyet, Ağustos, 2017). Sözü edilen vakada tecavüze uğrayan çocuk bir de bu insanla evlenmeye zorlanmaktadır. Aile çocuğun şahsına yapılan vahşetle değil toplumun baskısıyla kendi onurlarını düşünmekte ve çocuğu birde bu kötülüğü yapan şahısla yaşamak zorunda bırakmaktadır. Çocuğun ailesine ve yetkili mercilere ihtiyaç duyduğu zamanda her ikisi de çocuğu yalnız bırakmakta ve ona yapılan haksızlığı görmezden gelmektedir. Çocuğun sonraki hayatı için kalıcı yıkımlar oluşturan bu şahısların hiçbir yaptırıma maruz kalmaması “evlilik amacıyla kaçırma” olaylarının suç olarak algılanmamasının sonucudur.

bağlamda müdürlük çalışanlarının yönetmelik dışına çıkmadıkları söylenebilir. Yönetmelik dâhilinde çözüm odaklı faaliyet yürütmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür. Müdürlük çalışanlarının konuya ilişkin açıklamaları ve değerlendirmeleri neticesinde, ilk müdahale ihbarın çeşitli yollarla yetkililere ulaşmasıyla başlayıp, yönetmelik ve mevzuat çerçevesinde belirtilen uygulamalar işletilmektedir. Gerek emniyet gerek jandarma vakaya müdahil olup yetkili Bakanlığın İl Müdürlüğü de diyalog sürecini başlatarak inceleme ve değerlendirme sorumluluğu üstlenmekte ve sonucunda gerekli işlemi (aileye teslim etme, rehabilitasyon) uygulamaktadır.

4.2 Görüşmecilere Göre Kaçma ve Kaçırılma Nedenleri

Çalışanlara göre kaçma ve kaçırılma vakalarının nedenleri çeşitli olabilmektedir. Bunların arasında, ekonomik nedenler, çevre şartları, ailevi problemler, medyanın etkisi, macera arayışı, köy hayatından kaçma, şehrin cazibesi, çeşitli özenme durumları, şiddet (baba-kaynana-eş-sözlü-psiko-fiziksel), kişisel psikolojik rahatsızlıklar, sevgisizlik, mutsuzluk, rızası dışında evlendirme, istismar, aldatma, alkol, eş cezalandırma gibi başlıklar öne çıkmaktadır. Kaçma ve kaçırılma nedenleri Duru ve Arslan'ın "Evlenmek Amacıyla Evden Kaçan Kız Ergenler: Bir Olgubilim Çalışması" adlı makalesindeki tespitlerle paralellik göstermektedir (Duru ve Arslan, 2014, s. 41). Söz konusu çalışmada kaçan ya da kaçırılan şahıslarla görüşme yapılarak veriler elde edilmiştir. Sözgelimi, Duru ve Arslan'ın çalışmasında ekonomik etmenlerden de kaynaklı olarak kaçma sebebinin tespit edilmesi üzerine görüşmecinin ifadeleri şu şekildedir. "Çok çalışmama rağmen bir türlü maddi durumumuz düzelmliyordu. Bende maddi durumu iyi olan biriyle evlenmek istiyordum" (Duru ve Arslan, 2014, s. 41). Görüşmeden de anlaşıldığı üzere ekonomik sorunlarla mücadele etmekten yorulan kadının, kaçmayı kurtuluş olarak gördüğü düşünülebilir. Aynı çalışmada bir başka görüşmecinin kaçma nedeni istismar olarak tespit edilmiştir. Görüşmecilerinin ifadeleri şu şekildedir: "Okuldayken eşim tarafından... (susuyor ve ağlıyor). Öyle olunca kaçarak evlendik... Başarılı bir öğrenciydim, fakat o evden bir an önce kurtulmam gerekiyordu" (Duru ve Arslan, 2014, s. 41). Bu görüşmedeki kadın ise istismara uğradığı için ailesinin de bu durumu kabullenmeyeceği düşüncesiyle kaçarak evlenmek zorunda bırakıldığını söylemek mümkündür. Duru ve Arslan'ın bir diğer tespiti ise kaçıp tekrar ailesinin yanına dönen kadınların hayatı üzerindeki aile ve çevre baskısıdır. Görüşmeciler

yaşadıklarını şu şekilde ifade etmektedir: “Hala beni hiçbir yere çıkarmazlar... Ne diyebilirim ki şu an cehennem hayatı yaşıyorum”; “Bir iki ay dışarı çıkamadım. Sürekli evde herkes üzerime geliyordu. Kendime zarar vereceğimden korkmaya başladılar. Öyle olunca biraz hafifledi baskılar. Kaçmamın beraberinde bu kadar sıkıntıyı getireceği aklımdan hiç geçmemişti” (Duru ve Arslan, 2014, s. 42). Bu durumda da kaçtıktan sonra aileye geri dönen kadınların dışarıya çıkarılmamakla cezalandırıldığı ve evde baskı altında yaşamaya zorlandığı söylenebilir. Kişinin ailesi de dâhil kimsenin kimseyi bir yerde zorla tutmaya, baskı kurmaya, özgürlüğünü kısıtlamaya hakkı yoktur. Kaçan şahsın neden kaçtığını anlamaya çalışmayan ailenin, bunun yerine kadını utanç verici bir davranışla suçlayıp onu eve hapsedmesi söz konusudur. Duru ve Arslan’ın çalışmasında bir diğer şahsın kaçma sebebi: Aile içi iletişimsizlik, mutsuzluk, aile baskısı, yeni yaşam tarzı arayışı gibi faktörler tespit edilmiştir. “Kaçmamda ailemin etkisi çok fazla. Ailemde bana hep kötü davranıyorlardı. Sevgilime bunları anlattığım için o da beni kurtarmak istiyordu. Onların her istediği oluyor benim ise değil. Okuldan çıktım ve erkek arkadaşım ile gitmeye karar verdim. Eğer aile ortamım huzurlu olsaydı neden kaçmayı düşünüyem ki?” (Duru ve Arslan, 2014, s. 41). Şahsın aile ortamında kendini değerli hissettirecek bir davranış görmemesi nedeniyle sevgi ihtiyacını erkek arkadaşında gidermeye çalıştığı söylenebilir. Kötü muamelelere maruz kalan kadının, bu olaydan da anlaşıldığı üzere kaçmayı kurtuluş olarak gördüğü söylenebilir. Duru ve Arslan’ın çalışmasındaki bir diğer görüşmecilerin kaçma sebebi: Aile içindeki değersiz konumlandırma şekillerinden ve aileden beklenen desteğin alınamaması gibi nedenlerden dolayı kaçtıkları tespit edilmiştir. Görüşmecilerin konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir: “Bizimkilerin benim yanımda olduklarını söyleyemem, sadece erkek arkadaş konusunda değil, diğer konularda da böyleydi”; “Herkes kendi derdiyle uğraşıyordu, bana yardım edecek, yanımda olacak kimse yoktu. Herkes kendi başının çaresine bakmaya çalışıyordu” (Duru ve Arslan, 2014, s. 40). Bu tür bir ortamda yalnızlaştırılan kadının kaçmayı çözüm olarak gördüğü düşünülebilir. Bir başka görüşmecinin de çeşitli özenme durumları ve şiddetten (baba-kaynana-eş-sözlü-fiziksel) dolayı kaçtığı tespit edilmiştir. Görüşmecinin ifadeleri şu şekildedir: “Babam üveydi, kendi çocuklarına farklı, bana farklı davranıyordu, bizi aynı görmüyordu... Çocukları benden her zaman daha üstündü, bir şey dediğimizde dayak atıyordu. Onunla hiç konuşamıyorduk” (Duru

ve Arslan, 2014, s. 40). Buradaki şahsın da baba sevgisinden mahrum bırakıldığı ve şiddet gördüğü için kaçtığı söylenebilir.

İl Müdürlüğü çalışanlarının ve aktarılan örneklerin odak noktası aile temellidir. Aile içi her türlü aksaklık sosyal yaşantıda dengesizliğe yol açmakta, psikolojik olarak olumsuz etkiler göstermekte ve vakaları tetiklemektedir. Aile sevgisi, aile desteği almayan çocuklar bu tarz eylemlere girişmekte ve kaçma gibi sosyal bir olguya sebep olmaktadır. Görüldüğü gibi ailede meydana gelen olaylar bireyi, bireyde ortaya çıkan sorunlar aileyi ve ikisinin birbirini tetiklediği olgular bütünü de toplumu olumsuz etkilemektedir.

Görüşmecilerden K3, aile içi ilişkilerin, bireylerin evden kaçmalarına nasıl etki ettiğine ilişkin görüşlerini şöyle aktardı:

“Geçen bir kız vardı, başka bir ilde üniversite okuyormuş buradaki çocukla orada tanışmışlar. Başka bir ilden buraya kaçmış. ‘Ailem beni sevmiyor’, kızın söylediği hep böyle şeyler. Öyle büyük bir beklenti içerisinde kaçmış ki, babamdan hiçbir şefkat görmedim diyor. Yani daha çok sevgi ihtiyacı ile kaçmış. Genelde ailelerde çocukları ihmal kesin var ya da böyle çok fazla sorumluluk yükleme mevcut. Çocuk bunalıp kaçmakta çareyi buluyor. Normal çocuklarda kaçma olmuyor kaçan çocuklar böyle sıkıntılı çocuklar zaten” (K3).

Görüşmecilere göre, küçük yaşta evden kaçmaların önemli nedenlerinden biri sevgisizlik ve ilgisizliktir. Özellikle babadan ilgi göremeyen çocukların kaçmaya daha meyilli oldukları yönünde bir algının mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Bu yorum üzerine görüşmecilere, eğitim düzeyinin, kaçma olaylarına etkisi olup olmadığı soruldu. K3 bu soruya şöyle yanıt verdi: “Yok kaçan kızlar genellikle lise öğrencisi, özellikle kız meslek lisesindeki kızlar. Mesela 5 çocuktan 3’ü kız meslek lisesinden kaçmış oluyor” (K3).

Ardahan’da yalnızca eğitimsiz şahısların değil lise eğitimi almış şahısların da kaçma eyleminde bulunması nedeniyle kaçma eyleminde en büyük etmen olarak sadece eğitimle sınırlandırmak söz konusu değildir. Bu sebeple kaçma eyleminde çoklu faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Nitekim bu kanıya diğer yapılan çalışmalarda da

ulaşmıştır. Örneğin, bazı çalışmalar evden kaçma davranışında üç temel faktörün belirleyici olduğunu göstermektedir. Bunlar; “Sosyo-ekonomik faktörler, kişisel özellikler ve kişilerarası ilişkilerdir” (Duru ve Arslan, 2014, s. 37). Ardahan’da kaçma vakalarının da bu sebepleri bünyesinde barındırdığı görülmektedir. “Özellikle sosyo-ekonomik faktörlerin kaçma davranışında oldukça belirleyici olduğunu gösteren bulgular yaygındır” (Duru ve Arslan, 2014, s. 37). “Söz konusu çalışmalarda kaçan şahısların köy hayatından sıkılıp farklı, daha rahat yaşam arayışlarına girdiklerini ifade edilmektedir. Konuyla ilgili bir diğer tespit de kaçan bireylerin zayıf kişilerarası ilişkiler ve zayıf aile bağlarına sahip olduğunu göstermektedir” (Duru ve Arslan, 2014, s. 37). K3’ ün söylediklerinin bu bağlamda değerlendirilmesi anlamlı olur.

Müdürlük çalışanları, aile içinde ihmal edilmiş çocukların kaçmaya daha meyilli olduklarını dile getirdiler. Ancak bakanlığın, kaçmaları engellemeye yönelik çalışmaları içerisinde, aileleri bu konuda bilinçlendirmeye yönelik herhangi bir çalışma olmaması dikkat çekicidir. Ardahan küçük bir il olması nedeniyle tam olarak gelişmemiştir. İlde tam bir şehir havası olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca genel olarak geçim kaynağı hayvancılık olduğu için köy hayatının yaşam tarzı ağır olabilmektedir. Bu nedenle hem köy hayatından sıkılan hem de ekonomik sorun yaşayan bireyin, ailesiyle de tam olarak iletişim kuramayınca daha iyi bir yaşam arayışı içerisine girdiğinden kaçmayı çözüm olarak gördüğünü söylemek mümkündür.

4.3 Mağdur ve Ailelerin Yönlendirilmesi

Görüşmecilerin aktardığına göre; Olay meydana geldikten sonra ilk olarak kaçan ya da kaçırılan kızlar ve aileler arasında diyalog süreci başlatılmaktadır. Profesyonel düzeyde iletişim sağlanarak gerekli adımların atılması kolaylaştırılmaktadır. Vakaya ilişkin, vakada rol oynayan şahıslara olayın aydınlatılmasına yönelik sorular sorularak olgunun altında yatan dinamikler tespit edilip yönlendirme için gerekli alt yapı oluşturulmakta ve bu dinamikler ışığında prosedürler profesyonel düzeyde uygulanmaktadır. Kanunlar ve mevzuatlar gizlilik içerisinde iletişim yolları açık tutulmak kaydıyla uygulamaya konulmaktadır. Kaçan ya da kaçırılan şahsa vakaya ilişkin bilgilendirme yapılarak tercih edebileceği seçenekler sunulmaktadır. Çıkabilecek kavgaları engellemek adına arabuluculuk görevi üstlenilerek gerekli adımlar atılmaktadır. Ancak iletişim konusunda

sıkıntılar yaşanmakta ve bu bağlamda çalışmalar ve yönlendirmeler sekteye uğramaktadır. Müdürlük çalışanlarından K3'ün karşılaştığı vaka kaçma olgusunun ne kadar kompleks dinamikler içerdiğini göstermektedir:

“Mesela geçen bir kız vardı, kız 2 gün boyunca hiç konuşmadı. Ne olayı anlattı ne de bir şey dedi. Sonra annesi babası geldi, ağladı, kız hiçbir şey konuşmadı. En son kıza şunu demek zorunda kaldım; ya ailenle gidersen ya da alıp seni çocuk evine göndeririz, dedim. Bakanlığa yazı yazarım, seni Türkiye'nin herhangi bir yerinde ki çocuk evine gönderirim dedim ondan sonra ailesiyle gitmeyi kabul etti. Ve çocuğu ailesine verdikten bir hafta sonra aile yine geldi biz bunun yine kaçmasından korkuyoruz dedi. Yaşını büyütme falan çalışıyorlardı. Evlendirelim de en azından kaçmasın, adı çıkmasın diye. Yani kız kendi kaçmış olsa da babayı sorumlu tutuyorlar. Adamlar şundan da korkuyor biliyorsunuz ki çocuk evlendiği zaman kızın babası da hapsi boyluyor. Yani kız kendi kaçmış olsa da babayı sorumlu tutuyorlar” (K3).

K3'ün bu ifadeleri yukardaki ifadeleri ile çelişmektedir. Yukarda görüşmeci “Aile içi ilgisizlik ve sevgisizlik çocukları kaçmaya itiyor” derken, bunu, benzer vakalara uyarlamaması, bu düşüncesinin içselleşmiş bir kabulden kaynaklanmadığına işaret ettiğini söylemek mümkündür. Nitekim, görüşmecinin aktardığı son vakadaki çocuk da ilgi ve sevgi arayışı nedeniyle sürekli kaçmaya yelteniyor olabilir. Oysa görüşmecilerin aktardıklarından anlaşıldığı üzere müdürlükte amaç, kaçanların sağlıklı, mutlu bir şekilde yaşamlarına devam etmelerinden ziyade, olayların çözüme kavuşturulmasıdır. Bu sorunlu yaklaşım görüşmecilerin ifadelerinde netleşmektedir; “Çocuğa dedim ki, ya ailenle dön ya da seni herhangi bir yere gönderirim”. Benzer tehdit içeren ifadeler diğer vakalarda da yaşanmaktadır. Burada sorunu çözmek, çocuğu mutsuz ortamından kurtarmak yerine sorunun kökenine geri gönderme eğiliminde oldukları düşünülebilir. Bu olay, müdürlük çalışanlarının aslında bu konularda bilinçsiz olduklarını, bu konulara müdahalede tutarsız davrandıklarını göstermektedir. Ancak bu konu ihmal edilecek bir konu değildir. Kaçan çocuklar muhakkak bir takım nedenlerle evden uzaklaşmaktadırlar. Ancak müdürlük çalışanlarının bu nedenleri irdeleyip bir çocuğu hayata kazandırmak yerine an itibariyle sadece olayı çözmekle yetinmeleri kabul

edilebilir bir tutum değildir. Çocuğu alıp geri aileye vermek çalışanlar için büyük bir başarı gibi görüldüğü söylenebilir. Ancak aileye verilen her çocuk için mutlu bir aile ortamına geri döndü diye bir gerçek olası bir durum olmayabilir.

Bu vaka çeşitli güçlükler (sosyal, hukuki, psikolojik) barındırdığı için vaka, müdürlük çalışanları açısından güçlük seviyesi yüksek vakalar olarak kayda geçebilir. Sınırlı eylem, müdahale ve yönlendirme planlarına karşın vakaların beklenmedik olgular içermesi buna binaen vakaya uygun bir plan ve projenin olmayışı sorunun çözülmesini güçleştirebilir hatta sorunu büyütebilir.

4.4 Görüşmecilerin Karşılaştığı Sorunlar

Bazı vakalarda ailelerin kaçan kızı evlendirme isteği ya da tekrar aileye kabul etmeme durumu söz konusu olmaktadır. Ayrıca ailelerin Bakanlık kurumlarında rehabilitesi devam eden çocukları almak için baskı yapması, kaçan bazı çocukların konuk evinde kalmak istememesi, yasal süreçleri pratik olarak işletmenin güçlüğü, ailelerin ve çocukların diyaloga açık olmaması, ailelerin sert tepkisi, bölgeye ve ailelere özgü negatif psiko-sosyal dinamikler, reşit olmadığı halde evlenme isteği, duygusal faktörler, vakanın kuruma intikal ettikten çok önce gerçekleşmesi dolayısıyla müdahale etmenin zorluğu müdürlük çalışanlarının karşılaştığı başlıca sorunlar olarak öne çıkmaktadır. K3, karşılaştığı bir vakayı şöyle aktarmaktadır:

“Geçen bir ihbar aldık ve bunun üzerine 16 yaşında bir kızın düğününe gittik. Evde düğün hazırlığı var belli. Anneyle görüştük anne çaktı olayı, yok benim kızımın düğünü değil dedi. Sonra kız geldi kız da cazgır bir kızdı. Evet ben seviyorum evleneceğim zaten beni geç yazdırmışlar kimliğe dedi. Kız iri yarıda bir kızdı. Ki kemik yaşı testi falan da yaptırmışlar öyleymiş zaten kız. Mahkeme kararını bekliyorlarmış. Yani gittik bir şey yapamadık. Damatla konuştuk mahkeme kararına kadar kızla aynı evde bulunmasının suç olduğunu mahkeme kararını beklemesi gerektiğini söyledik. Düğünü yapın ama mahkeme kararını bekleyin o zamana kadar aynı eve girmeyin diyoruz da ne kadar etkili olduğunu bilmiyoruz. Biraz damadı korkuttuk biri ihbar ederse ceza alırsın dedik. Böyle olunca çok elimiz kolumuz bağlanıyor yani bir yaptırım yok” (K3).

Burada K3'ün ifadelerinin kızı suçlayıcı nitelikte olduğu söylenebilir. Çalışanların kızın dış görünüşüne bakarak, annenin ve kızın söylediklerine de istinaden kemik yaşının büyük olduğuna ikna olması söz konusudur. Neticede ortada hala mahkeme kararı yoktur. Ancak buna rağmen olaya müdahale edilmemektedir. Çalışanlar, damada kendilerince telkinde bulunurlar ancak damadın onları dinlemeyeceğinden de son derece emindirler. Herkesin razı olduğu düşünülen benzeri durumlarda müdürlük çalışanlarının kanunlardan bahsetmekle yetinerek olay yerinden ayrıldığını söylemek mümkündür. Müdürlük çalışanlarının, kanunlarla yasaklanan bu tür eylemlere dahi müdahale edememeleri, birçok vakada kendilerini çaresiz hissetmelerinin bir sonucu olduğu düşünülebilir. Bu nedenle ilk önce memurlarda bu bilinç oluşturulmalı sonrasında halk üzerinde farkındalık yaratılmaya çalışılmalıdır.

Ayrıca her vakanın kendi dinamikleri içinde taşıdığı kimi özel unsurlar, çalışanların işini zorlaştırmaktadır. K2 şöyle aktarmaktadır:

“18 yaş altı ise tabii ki aile ile görüşmelerimizi yapıyoruz, sosyal incelememizi hazırlıyoruz. Yani aile ne kadar bizim çocuğumuz vermek zorundasınız dese de çocuk bir gecelik de olsa devlet korumasına girdiği için ısrar etmeleri boş oluyor. Çok ısrar ediyorlar kızımızı verin diye bu konu da çok sorun yaşıyoruz, zorlanıyoruz. Böyle bir durumda mümkün olduğunca işlemleri hızlı yapmaya çalışıyoruz, sosyal incelemesini hızlandırıyoruz ki aileye teslimi yapılacaksa yapılsın. Zaten biz çocuk için de bunu istemeyiz işte günlerce kalsın, kadın konuk evinde kalmak durumunda kalıyor o da sıkıntı oluyor bazen orda da kalmak istemiyorlar, gitmek istiyoruz diyorlar” (K2).

Böyle bir durumda müdürlük çalışanlarının işini yapmakta zorlandığı söylenebilir. Dolayısıyla böyle bir durumda müdürlük çalışanlarının ailelerin baskısı altında kalarak bu süreçte ihmale neden olabilecek karar almaları söz konusudur. Bu nedenle memurların mağdur odaklı düşünüp baskıdan sıyrılması ve doğru olan kararı vermesi son derece elzemdir. Karşılaşılan bir başka sorun müdürlük çalışanları ile şahıs arasında geçen ikna sürecidir. Bu durumla ilgili karşılaşılan bir sorunu K6 şu şekilde ifade etmektedir:

“Konuya müdahale sürecinde tarafları ikna etmekte zorlanıyoruz. Evlenmek isteyenler genelde çocuk oluyor onlara çözümün kaçmak olmadığını anlatıyoruz. Ama kızda var olan algıyı yıkmakta zorlanıyoruz. Âşık oluyorlar ergenlikte derin duygular yaşadıkları için onları ikna etmek zor oluyor” (K6).

Ergenlikteki bu algının müdürlük çalışanlarının ikna sürecini zorlaştırdığı söylenebilir. K6'nın ifadesine göre kaçarak evlenme girişiminde bulunan şahısların genelini 18 yaş altı ergenlik çağındaki kız çocuklar oluşturmaktadır. Bu yaştaki kaçmalar riskli davranış olarak algılanmaktadır. Ergenlik sürecinin riskli davranışları konuya ilişkin literatürde bilinen bir olguya işaret etmektedir. Benzer ergenlik süreci kavramsallaştırmaları içerisinde değişimlere uyum sağlama düzeyinin de önemi büyüktür. Havighurst'a göre “Ergenler bu dönemde bir yandan büyüme, olgunlaşma, değişme ve gelişme için yeni fırsat ve yaşantılar kazanabilirken, aynı zamanda akademik, kişisel ve sosyal uyum sorunları yaşayabilmektedirler” (Havighurst, 1975; Duru ve Arslan, 2014, s. 37). Uyum sağlama yönü düşük olan ergenler riskli davranışlar sergileyebilirler. K6'nın ifadeleri E. Duru ve G. Arslan'ın çalışmasında riskli davranışlar kavramsallaştırması değişime uyum sağlama düzeyine yönelik çözümlenmelerle daha derin anlamlar kazanmaktadır. Ergenlik döneminde bireyin uyumunu etkileyebilecek faktörlerden biri de, ergende görülebilecek riskli davranışlardır. Staller'e göre riskli davranışı şöyle tanımlamak mümkündür: “Riskli davranışlara sahip ergenlerin bir grubunu da, okulu bırakan ve evden kaçarak erken yaşta evlenen bireyler oluşturmakta, bu bireylerin çoğunluğunun kız ergenler olduğu rapor edilmektedir” (Staller, 2005; Duru ve Arslan, 2014, s. 37).

Bu açıdan müdürlük çalışanlarının kaçan ya da kaçırılan kızları ikna etmekte zorlanması olağandır. Ancak kaçma ya da kaçırılma vakalarını sadece ergenlikteki uyum sürecinde yaşanan güçlüklerle bağlamak pek mümkün bir durum değildir. Bilhassa Ardahan'daki vakalar için bu değerlendirme yetersiz kalmaktadır. K3'ün ifadeleri bu çıkarımı destekler niteliktedir:

“Geçen bir kızını 4 bin lira başlık parası için annesi mutruflardan [Ardahan'da belli bir etno-kültürel kökene sahip düşük sosyo-ekonomik koşullarda yaşayan topluluğa verilen isim] birine vermiş. Kız daha 13 yaşında çocuk.

Zayıf, küçük, cılız bir kız, vermiş işte kızı. Ne resmi nikâh var ne de dini nikâh. Kız da bir yerden duymuş kadın konuk evini, ben eve gitmek istemiyorum, orada şiddet görüyorum, diye jandarmaya gitmiş. Sonra getirdiler buraya, kız hamile. Kendi çocuk zaten karnında bir çocuk, ne yapabilirsin ki, hiçbir şey yapamıyorsun. Annesi çok üzüldü, madem üzülüyorsun, niye kızını 4 bin lira başlık parasına verdin. Ki şikâyetçi de olmuyor. Şikâyet etmeme sebebini de daha sonra öğrendik. Meğer bu kızın evlendiği adamın babasıyla kızın annesi arasında bir ilişki varmış, onu örtmek içinmiş. Olayın altından böyle değişik şeylerde çıkıyor” (K3).

Buradaki eylemin, ergenlik kaynaklı olmadığı daha ziyade ergenlikten kaynaklı kızın yaptığı bir eylemin bulunmadığını ekonomik nedenlerden ve evlenme ritüellerinden ötürü ciddi bir oranda insan hakkı ihlalinin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda ekonomik sıkıntı yaşayan bir kadının kendi refahı için bir başka kadını (kızını) mağdur ettiği söylenebilir. K3’ ün “ne yapabilirsin ki hiçbir şey yapamıyorsun” şeklindeki ifadesi prosedür dışına çıkmadıklarını, çalışanların da vakalar radikalleştikçe kendilerini çaresiz hissettiklerini göstermektedir. Bu tür vakalar, tezin ilk analiz bölümünde değinilen, Kadının Güçlendirilmesi Stratejisi Eylem Planı içerisinde yer alan ulusal ve uluslararası düzenlemelerin kâğıt üzerinde var olsa da uygulama da yetersiz kaldığını düşündürmektedir.

Kanunlar bu konuda nettir. Yukarda anlatılan olayda hem insan ticareti hem de çocuğa cinsel taciz ve tecavüz söz konusudur. Anne çocuğu sattığı, karşı tarafta para verip aldığı için suçludur. Ayrıca çocukla doğrudan ilişki içindeki kişi çocuğa cinsel taciz ve tecavüzden de suçludur. İnsan ticaretinin cezası Türk Ceza Kanununda şu şekilde ifade edilmektedir:

Madde 80- (1) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/3 md.) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran

kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur. (Türk Ceza Kanunu, 2004, md.80).

Cinsel tacizin cezası ise kanunda şu şekilde yer almaktadır:

Madde 105- (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/13 md.) Bu fiiller; hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz (Türk Ceza Kanunu, 2004, md.105).

Madde 77- (1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur:

- İşkence, eziyet veya köleleştirme.

- Kişi hürriyetinden yoksun kılma

- Bilimsel deneylere tabi kılma.

- Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı.

- Zorla hamile bırakma.

- Zorla fuhşa sevk etme.

(2) Bentlerde tanımlanan fiillerin işlenmesi halinde ise, sekiz yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

(4) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez (Türk Ceza Kanunu, 2004, md.77).

Kanunlardan yola çıkarak yukardaki olayda yer alan şahısların her birinin ayrı ayrı cezaya çarptırılması gerekmektedir. Çocuğun da bebeğinin de bakım evine alınarak devlet koruması altına girmeleri şarttır. Ancak bu vakada görüldüğü gibi hiç biri yapılmamıştır. “Kimseyi mağdur etmemek” için yapıldığı söylenen bu uygulamanın en büyük mağduru 13 yaşındaki çocuk ve bebektir.

4.5 Konuya İlişkin Çalışmalar

Görüşmecilerin aktardığına göre; Bakanlık adına ekonomi, sağlık, sosyo-psikolojik destek verilmekte ve vakaların önlenmesi için toplumsal bilinçlendirme yapılmaktadır. Bu tür yardımların varlığından bahsedilmekte ancak bize aktarılan olayların hiç birinde yardımlar yer almamaktadır. Bu durum da yardımın yalnızca düzenlemelerde, kâğıt üzerinde kaldığını düşündürmektedir.

Görüşmecilerin aktardığı üzere zaman zaman konuya bakan müdürlük çalışanlarına yönelik çeşitli eğitimler söz konusu olmaktadır. Örneğin K2 şöyle söylemiştir: “Bakanlık önce eğitim veriyor. Kamu kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde projeler yaparak eğitim veriyor. Çalışanlar her ne kadar mesleki eğitime sahip olsalar da kurslara katılarak gereken eğitimden geçerler. Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)⁴ kapsamında projeler yapılmaktadır. Bu sayede genel bilgiler alınmaktadır” (K2). Ayrıca danışmanlık hizmeti, vakayla ilgili meslek elemanlarının yetiştirilmesi her vakanın kendine özgü dinamikler barındırmasından dolayı yönlendirmeler olmakla birlikte erken

⁴ Aile ve bireylerin, sosyal sorunlarının daha hızlı tespiti ile sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar başta olmak üzere, kamu hizmetlerine daha hızlı erişimini sağlamak amacıyla tasarlanmış bir programdır.

yaşta evlendirme ile ilgili Bakanlığın eğitim ve bilgilendirme projeleri, konuyla ilgili din görevlileri ve okullar aracılığıyla toplumu bilinçlendirme gibi hizmetler verilmektedir. Ancak bölgeye ilişkin imkânların kısıtlılığı, projelerin hayata geçirilmesini sekteye uğratabilmektedir. K7'nin bu konuda söyledikleri önemlidir:

“Kız kaçırma adına yürüttüğümüz bir proje yok maalesef. Ardahan olarak o kadar gelişmedik. Dediğim gibi çalışma da elimizden geldiğince sosyal inceleme kısmını hızlandırmaya çalışıyoruz başka bir şey yaptığımız yok açıkçası. Çünkü genellikle prosedür aileyi istiyor, sosyal incelemeyi yapıp aileye vermemizi istiyor. Genel de böyle işliyor, çok nadirdir farklı bir şey ile karşılaştığımız” (K7).

K7'nin ifadelerinden yola çıkarak şunu söylemek mümkündür: Bölgede vakaların çok sık yaşanması ve vakaya dönük bilgilendirme dışında bu kapsamda projenin yürütülmemesi müdürlük çalışanlarının da bu durumu içselleştirdiğini işaret ediyor olabilir. Sistemin aile bütünlüğünü korumak istemesi olağandır. Ancak bu gerekçeyle mağdurun aileye verilmesinin uygun bir yol olduğunu söylemek mümkün değildir. Standart prosedürlerin işletilmesi en genel çalışma olarak kaydedilmektedir. Prosedürler Bakanlık tarafından belirlenen görev kapsamı dâhilindedir. Konuya ilişkin prosedürü düzenleyen kanun hükmünde kararnameye göre “Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek, kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hale getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek, kadının insan hakları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek ve aydınlatmak suretiyle toplumsal bilinçlenmeyi geliştirmek, kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak, kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne destek oluşturmak, sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlayıcı ve karar mekanizmalarına katılımını arttırıcı çalışmalarda bulunmaktır” (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2011). Bu uygulamalar teoride var olmakla birlikte birçoğu pratikte

uygulanabilir olmaktan uzaktır. Etik ve gerçeklik, teori ve pratik birbirini destekleyici değildir. Bu bağlamda sorunların çözümü konusunda sosyolojik ve kültürel dinamikler daha etkili olmaktadır. Butler'in kültür yasa ayrımı bu bağlamda önemli bir yer teşkil eder. Kültür yasayla çeliştiği noktada yasayı iptal ederek kendi doğal reflekslerini uygular. Bu açıdan iktidar baskındır (Butler, 2014, s. 85-86).

Çalışanların ve müdürlük çalışanlarının çözüm üretme anlamında kendilerini yetersiz görmeleri söz konusudur. Ancak bu yetersizliklerine bölgenin coğrafi koşullarını sebep göstermelerinin bahane olduğunu söylemek mümkündür. Bölgenin coğrafi koşulları bazen çalışmanın seyri için aksaklıklar oluşturabilir bu kabul edilebilir bir durumdur. Ancak bu da var olan bir çalışma için geçerlilik gösterebilir. Fakat hiçbir şekilde varlığından söz edilmeyen bir projenin uygulanmasının sekteye uğratılmasından söz edilemez ya da bu nedenlerle proje yok denilemez.

Bu doğrultuda çalışanlar “Ardahan olarak o kadar gelişmedik” ifadesi ile toplumun zihniyet olarak buna hazır olmadığını da söylemek istemiş olabilirler. Toplum bu şekilde kabullenmişken Ardahan’ da bu konu için çokta uğraşılmaya gerek olmadığı yönünde bir algıda barındırıyor olabilirler. Zaten halk bilinçli değil belki de çoğunun yasanın yaptırımından dahi haberi yok zihniyetiyle hareket edip uğraşmakta istemiyor olabilirler.

Ancak toplum bu konuda zaten duyarsızken kurum çalışanlarının da aynı şekilde davranması olaylara hiçbir çözüm yolu bırakmamaktadır. Ardahan zaten demografik olarak nüfusu az bir yer. Halkla gerekirse birebir ilişkiler kurularak farkındalık oluşturma olanağı da bu yönden yüksek. Ancak çalışanların bunlarla uğraşacak kadar konuyu önemsediklerini söylemek pek mümkün değildir.

4.6 Görüşmecilere Göre Halkın Tutumu

Bölgede kaçma ve kaçırılma vakaları sıkça yaşandığı için halkın tepkisi daha yumuşak ve kısmen olumlu olarak yansımakta ancak son zamanlarda Bakanlığın yaptığı eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları neticesinde kısmen azalma görülmekle birlikte kaçma ve kaçırılma olayları görülmeye devam edilmektedir. Kaçma şahıs için son seçenek değil bazen birinci seçenek olarak gündeme gelmektedir. Kaçmanın birinci tercih olarak

kullanılması normal evliliklerin önüne geçebilmektedir. K3'ün konuya ilişkin söyledikleri bu bağlamda önemlidir:

“Halk gayet sıcak bakıyor. Hiç yadırgamıyorlar. Geçen bir kız kaçmış, 15 yaşında çok inatçı bir kız. Okulunu bitirmesini söyledik. İsterseniz söz yapın, 18 yaşına gelince evlenirsiniz, diye ikna etmeye çalıştık. Kız, benim annemde okumadı, okusam ne olacak ki, diyor. Yani çok sıkıntılı, kolay çözülecek gibi değil.”(K3).

Bölgede oluşan algı neticesinde kız kaçırma vakalarına halk tarafından sempati ile bakıldığı söylenebilir. Kaçırma vakaları, erkek tarafı için bir prestij olarak görülmekle birlikte kız tarafı için bir utanç sebebi olabilmektedir. Vaka neticesinde ailenin yapısına göre kavgalar olmakta ve agresif tutumlar sergilenmektedir. Kaçırma vakalarının sıklığıyla normal evlilik neredeyse anormal görülmekte ve diğer gençler kız kaçırmaya ya da kaçmaya özenmektedir. Ayrıca kız kaçırma vakalarında rastlanan başlık parası olgusu aileler arasında bir anlaşma vesilesi olarak kayda geçmektedir. Bu nedenle bazı vakalar aileler ve bireyler açısından yıkıcı olmaktadır. Bu bağlamda K7'nin ifadeleri önemlidir:

“Bir evlilik olduktan sonra aile ilişkilerinin nasıl yürüyeceğine dair şeyler anlatıyoruz. O tarz çalışmalarımız var, bu konu ilgili ve daha çok kız çocukları üzerinden gidiyoruz özellikle. Okuyun evlenmeyin gibi.. Yine aynı şekilde anne ve babalara da aile içi eğitim veriyoruz. Özellikle kız çocuklarımızla alakalı, onların eğitime devam etmesi gerektiğinden, evlilik işlerinin asıl eskisi gibi değil de severek evlenmeye kaydığından, kız kaçırmanın artık suç olduğundan, 18 yaş altı evliliğin suç olduğundan vs. bahsediyoruz. Orda da bizi dinliyorlar bunda da bir sıkıntı yok ama sonrasında ya işte eğitim verdi gittiler. Katılım zaten az. Hatta ben karşılaşmadım ama arkadaşım karşılaşmış, muhtarlara verdiği şiddet eğitiminde karşılaşmış muhtarlardan biri, bu eğitimleri insanlara veriyorsunuz kadınları tepemize çıkartıyorsunuz demiş. Geri dönüşlerde böyle oluyor açıkçası. Bu nedenle çalışmalar da bu konu da işe yaramıyor

açıkçası, bu da çalışmalarımızı ister istemez olumsuz etkiliyor tabii ki. Yani insanlarda bir şeyleri değiştirmemiz çok zor oluyor.”(K7).

K7’de muhtarın verdiği tepki ataerkil düzenin dile gelmiş halini olduğunu söylemek mümkündür. Toplum bu kodlarla bütünleştirildiği için müdürlük çalışanları da dâhil halkın bu konudaki tutumunun değişim olanağının zor olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ataerkil algı kadını ötekileştirme yönüdeyken kaçma ve kaçarak evlenme vakalarının kadının konumunu değersizleştirdiği ve kadını zedelediği düşünülmektedir. Bunlara istinaden özellikle kaçma vakalarında müdürlük çalışanlarının genel ifadelerinin, halkın ve kadının bu eylemi istediği yönde olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda K3’ün ifadeleri bu düşünceyi şu ifadelerle desteklemektedir:

“Geçen bir ihbar gelmişti bir köyde kızlar başlık parası ile evlendiriliyor diye. Gittik cidden öyle çok uçuk rakamlar 30 binle 60 bin arasında dediler köylüler bize. Ne yapalım en azından eğitim verelim köylü kızlara. Bir eğitim düzenledik. Ama eğitime katılım çok az oluyor. Kızlar evlenmeye o kadar istekli ki özellikle okumayan kızlar. Okuyanlarda da oluyor ama okumayanlar daha bir istekli oluyor tamamen kadın moduna giriyorlar” (K3). Yine bu düşünceyi destekleyen başka bir ifade de şu şekildedir:

“Kaçan kızlar normal çocuklardan farklı oluyorlar. Biraz daha kadınsı olabiliyorlar. Mesela geçen bir tane vardı 15 yaşında gece baktım saten gecelik giymiş, sen kime giyiyorsun o saten geceliği. Yani kafa olarak evliliğe çok hazırlar” (K3).

K3 ifadesinde hem çocukların normal olmadığını söylemiş hem de onu kadınsılıkla suçlayarak kendisiyle çelişmiştir. Burada görüşmecinin “kadınsılık” kavramını, olumsuz bir değer olarak yorumladığı ve kadınsılık ile kastettiği belirli davranış şeklini, evliliğe hazırlık olarak yorumladığı görülmektedir. Bu davranış şeklini benimsemenin ya da taklit etmenin, evliliğe niyet anlamında yorumlanması, evden kaçan çocuklara yaklaşımda oldukça sağlıksız sonuçlar doğurabileceği düşünülmektedir. Ayrıca K3’ün eğitim ile ilgili kullandığı ifadeler birbiriyle çelişmektedir. Görüşmenin başka bir yerinde “Yok kaçan kızlar genellikle lise öğrencisi, özellikle kız meslek lisesindeki kızlar. Mesela 5 çocuktan 3’ü kız meslek lisesinden kaçmış oluyor” ifadesini kullanarak

eğitimin kaçma üzerinde etkili olmadığını genellikle lisedeki kızların kaçtığı belirtilmiştir. Ancak yukarıda tam tersi bir ifade kullanarak, okuyan kızlarında kaçtığı ancak okumayanların daha çok kaçtığı belirtilmiştir.

Başka bir ifade de şu şekildedir:

“Ardahan-Hoçvan’da bir dolmuş şoförü 3 kadınla evlenmiştir. Biriyle küçük yaşta, ikinciyle 7 yıl sonra, üçüncüsünü ise kaçırmıştır. Kadının korunması önemlidir. Tek eşlilik ondan dolayı vardır. Kadınlar duygusal olarak hareket ederler ve sonunda da ortada kalırlar” (K2).

K2’nin ifadelerinde de kadın duygusallığı ile suçlanmış. Bu yüzden ortadan kalması mağdur duruma düşmesi normal bir algı uyandırmıştır.

4.7 Görüşmecilere Göre Kaçan Bireylerin Aile İlişkileri

Aile içi geçimsizlikler, şiddet, baskı, ailede görülen çeşitli travmatik (örnek: istismar) olaylar, ergenliğin etkileri aile ilişkilerini bozmakta ve çocukları kaçmaya teşvik etmektedir. Aile ilişkilerinde, ailelerin eğitim seviyeleri, kişisel farklılıklar, ekonomik durum, çocuklarda görülen duygusal arayışlar ailede görülen sevgi eksikliği önemli rol oynamakta birbirlerini tetikleyerek kaçma gibi toplumsal bir olguyu canlı tutmaktadır. Müdürlük çalışanlarının konuyla ilgili tespitleri bir başka alan yazınında geçen ifadelerle paralellik göstermektedir. “Evden kaçan bireyler aile içinde kendilerini değerli hissetmemekte, evlerini ihtiyaçlarının karşılandığı sıcaklığın ve sevginin olduğu aile üyeleriyle kaliteli bir iletişim kurabildikleri daha az aile problemlerinin yaşandığı suistimal ve ihmalin olmadığı aidiyet duygusu geliştirebildikleri bir yer olarak algılamamaktadırlar” (Aktaran: Duru ve Arslan, 2014, s.37-42).

Zorla kaçırılma durumlarında ise bireylerin yaşadığı travma daha ağır olabilmekte ve bireyin ailesi üzerinde de olumsuz bir etki yaratmaktadır. Ailelerin anlaşması durumunda sorun farklı bir noktaya evrilmektedir. Kızın zorla kaçırılmasında ailelerin anlaşması durumunda kız yalnız başına kalmakta ve durumu kabullenmeye zorlanmaktadır. Bunun kişi üzerinde yaratacağı travma psikolojik bir olgu olarak ayrıca incelenmelidir. Evli kadınların kaçma girişimlerinde aile ilişkileri negatif seyretmekte bu bağlamda kaçma kadın için şiddetten, geçimsizlikten, alkol tüketiminden,

aldatmalardan kurtulma yoludur. “Ayrıca bazı kadınlar eşlerini cezalandırma niyetiyle, değeri anlaşılın, kıymeti bilinsin düşüncesiyle de kaçabilmektedir.” (K6)

K6'nın aktardığına göre; Ardahan'da evli olup evden kaçan kadınların evliliği bitirmek için değil sadece eşlerinin kendilerine bir daha kötü davranış sergilememesi ve değerlerini anlaması için seçtikleri bir cezalandırma amacıyla kaçtıklarını söylemek mümkündür. Ancak kadınların konuk evine sığınacak kadar kötü muamelelere maruz kalmasına karşın eşinin düzelebileceği ihtimaliyle evine geri dönme eyleminde bulunması kadınların başka çaresi olmadığı düşüncesiyle bunu yaptığını düşündürebilir. Bu kadınlara görüşmeciler tarafından sosyal destek ya da farklı yardımlardan söz edilmiş olabilir. Ancak kadın kendine güvenemediği için ve kendini güçsüz hissettiği için söz edilen desteği almak yerine eve geri dönmeyi tercih etmektedir. Çünkü toplum tarafından bu kadınların cesaretleri kırılmıştır. Bir de çocuk varsa eğer toplum içinde kadın ‘fedakâr’, ‘anne’ sıfatlarıyla bütünleştirildiğinden sonuna kadar bütün kötü davranışlara katlanmak zorunda bırakılır. Çünkü toplum bu kalıp yargılar içerisinde rolünü içselleştirmiş kadınları kabullenir. Ayrılan, kötü muameleye dayanamayıp evini terk eden kadın toplumun istediği bir kadın profili değildir. Burada bu eylemlere maruz bırakan şahıs değil, kadın sorgulanır ve dışlanır.

Görüşmecilerin konuya ilişkin birçok konuda fikir birliğinin olmaması, konuya yaklaşımda farklılıkların görülmesi hatta müdahalelerde farklılıkların yaşanabilmesi, bakanlığın bu konuya ilişkin sistemli bir çalışma yürütmemiş olduğunu ve çalışanların sistemli bir eğitime tabii tutulmadığını işaret etmektedir. Çalışanlardan biri Ardahan'da bu konuyla ilgilenen şahıslara eğitim verildiğini ifade etmektedir. Ancak verilen eğitimlerin düzenli olmaması ve çalışanlar tarafından içselleştirilmemesi vakalara yaklaşımdaki farklılıkların ve eksikliklerin nedeni olarak görülebilir. Görüşmelerden de anlaşıldığı üzere, her çalışan, vakalara farklı müdahalelerde bulunmaktadır. Neticede bu konuda düzenlemeler, kanunlar açıktır ancak çalışanlar üzerinde bir denetim olmadığı için, 13 yaşındaki çocuğun yaşadığı travmatik olaylara müdahale etme konusunda dahi isteksizlik, endişe ve çaresizlik rol oynamaktadır.

Bir başka nokta, çalışanların bakış açılarının hala, çocukların hayatı ve mutluluğu pahasına, çocukları sıkıntılı aile ortamına geri döndürmek yönünde olmasıdır. Bunu

yapabildiklerinde, çalışanların kendilerini başarılı gördüğünü söylemek mümkündür. Çocukları eve geri döndürmek için onları tehdit ettikleri bile olabilmektedir. Bireylerin psikolojik sağlığı öncelikli görülmemektedir. Bu durumda çalışanların önceliklerinin, çocuğu eve geri döndürmek olduğunu göstermektedir. Çalışanların bunları göz ardı etmesi kaçan ya da kaçırılan şahsın hayatını tehlikeye atan ve sonraki hayatını da olumsuz şekillendirmesine etki eden çok büyük bir ihmal olduğu söylenebilir.

Bunların dışında çalışanların yaklaşımı ile ilgili bir diğer tespit de olaylar karşısında pasif kalarak müdahale etmeme durumu gösterilebilir. Çalışanların aktardıkları bir örnek olaya göre ihbar üzerine düğünün yapıldığı yere gidilmiş fakat birkaç sözlü uyarı dışında hiçbir işlem yapılmamıştır. Kız reşit değildir. Çalışanların müdahale etmeme nedeni olarak da kızın kendi rızası ile evlenmek istemesi ve yaşının aslında büyük olduğu ancak kimlikte gerçek yaşının gösterilmediği, kızın yaşının küçük olması gerekçesiyle açılan kemik testi davasının mahkeme tarafından henüz sonuçlanmadığı (anne ve kızın ifadelerine istinaden) ileri sürülmektedir. Çalışanlar da annenin ve kızın bu ifadeleri üzerine kızın dış görünümüne bakarak bu durumu doğrulamakta ve olay yerinden hiçbir müdahalede bulunmadan uzaklaşmaktadırlar.

Bir diğer tespit de müdürlük çalışanlarının konu ile ilgili çözüm üretme anlamında kendilerini yetersiz görmeleridir. Görüşmecilerin, vakalara ilişkin yeterince sistemli çalışma ve denetimin olmaması, çözüme ilişkin çalışma ve proje üretilmemesi konusuna yaklaşımları, “Ardahan olarak o kadar gelişmedik” şeklinde ifade bulmuştur. Ancak toplum bu konuda zaten duyarsızken kurum çalışanlarının da aynı şekilde davranması olaylara hiçbir çözüm yolu bırakmadığı düşünülebilir. Ardahan, nüfusu düşük oranlarda seyreden bir ildir. Halkla gerekirse birebir ilişkiler kurularak farkındalık oluşturma olanağının da bu yönden yüksek olduğu söylenebilir.

Tüm bu tespitlerden yola çıkarak şunları söylemek mümkündür: Müdürlük çalışanlarına göre Ardahan halkının kaçma ve kaçırma vakalarını yadırgamadığı düşünülmektedir. Olayların yaygınlığı nedeniyle artık halkın duyarsızlaşması ve normal yolla gerçekleşen evlilikleri istisnai bir durum gibi algılaması söz konusudur. Ancak durumun ciddiyeti göz ardı edilmekte ve bu algıyı değiştirmek için çaba harcanmadığı düşünülmemektedir. Çalışanlar genel olarak bakanlığın yardım ve desteklerinden bahsetmekte ancak

aktarılan olaylarda kaçan ya da kaçırılan şahsa yönelik sağlıklı bir müdahalenin varlığı görülmemektedir. Bu durumda düzenlemelerin daha ziyade kâğıt üzerinde gerçekleştiğine işaret etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kız kaçırma usulü ile evlenme olayları, tarihi kaynaklardan takip edilebildiği üzere, ilkel dönemlerden günümüze kadar uzanan süreç boyunca yaşanmıştır. Dünya tarihi, savaş ve işgallerde kız yağmalama olaylarına tanık olmuştur. Yerleşik hayatın oluşmasıyla birlikte, birbirlerini seven iki gencin normal yollardan evlendirilmemeleri hallerinde şartların zorlaması sebebiyle kız onaylamadığı halde erkeğin kızı kaçırması gibi durumlar yaşanmıştır. Kız kaçırma sebepleri ve şekilleri, toplum yapısının hızla değişmesine paralel olarak değişmiştir. Sanayileşme süreciyle birlikte kadınlar iradelerini açıklama ve uygulama fırsatını elde etmişlerdir. Dolayısıyla bu durumda iradi “kaçışma” olayları yaygınlaşmıştır. Bu tarihsel seyir içinde kız yağmalama, kaçışma, zorla kaçırma gibi olaylar dünyada olduğu gibi Türk tarihinde de yaşanmış ve Türk kültüründe yerini almıştır.

Yerleşik anlayışa göre zorla kaçırılan kız erkekle bir gece geçirdiğinde bir mülk gibi “kullanılmış” ve hatta “kirletilmiş” kabul edilmektedir. Kadının meta olarak görüldüğü toplumlarda yaygın olan bu anlayış dolayısıyla kaçırılan kadınlar, bir başkasıyla hayat kuramayacak korkusuyla, kendilerini kaçırانlarla evlenmek zorunda bırakılmaktadır. Çünkü kadından beklenen, toplumun kendisine çizdiği kalıplar içerisinde hareket etmesidir. Kadın kendisine biçilen roller gereği erkeğe mecbur bir şekilde konumlandırılmaktadır. Kendi tercihi olmaksızın istemediği bir hayatın parçası olan kadının, toplum dayatmalarıyla kendi benliğini savunamayacak ve sorgulayamayacak kadar pasifleştirildiği düşünülmektedir. Bu yargılar o kadar yerleşmiştir ki bazı kadınlar tarafından bu durum çok olağan karşılanmakta ve durum rahatsız edici yönlerine rağmen kabul edilebilmekle birlikte kadın farkındalıktan uzaklaştırılmaktadır. Çünkü kadının kendi benliği, bilinci tamamen erkek egemen toplum tarafından kontrol edilen bir kalıp içerisine konmuştur.

Yine bir diğer kaçırma türü olan oturakalma ile de kadına biçilen roller yakından ilişkilidir. Kadın, ailesinin kendisine uygun gördüğü izdivacı reddetmiş, bunun yerine kendi yolunu çizmeyi istemiştir. Bir bakıma kendisine dayatılan role karşı gelmiştir. Çünkü kadının evleneceği kişiyi kendi seçmesi gibi bir durum söz konusu olmadığı için kadın için tek kurtuluş yolu bu olmuştur. Aksi halde istemediği biriyle evlendirilip

onunla bir hayat yaşamak zorunda bırakılmaktadır. Bu ikilemi yaşayan çoğu kadın tercihini bu tür kaçma yönün de kullanmaktadır.

Bir diğer kaçırma türü olan peşe gitmede de benzeri bir durum söz konusudur. Aile içi geçimsizlik, şiddet, ya da sevdiği erkekle evlenememe gibi sorunlarla karşılaşan kız ailesine tavır alarak evden kaçmaktadır. Her ne kadar kız, kaçma için gönüllüymüş gibi algılansa da kızı buna iten sebepler toplum tarafından göz ardı edilmektedir. Aile içinde kendini ifade edemeyen, kendini değersiz hisseden kız mutlu olabilme düşüncesiyle kaçma eylemine yönelebilmektedir. Toplum, kadına kendini kabul ettiren bir kalıp değil de ona pasif, eril baskıya mahkum bir kalıp sunduğu için bunların doyumsuzluğunu yaşayan kadında çözümü yine eril bir güç olan erkekte aramakta ve bu koşullarda kaçıp onunla evlenmektedir.

Bir diğer kaçırma türü ise daha çok Hakkari, Van, Ağrı ve Erzurum'un bazı ilçelerinde rastlanan dezmal kaçırma türüdür. Toplumda yerleşmiş olan algılara göre kızın namusu kaçırılan başörtü veya ona ait eşyayla bir tutulmaktadır. Dolayısıyla bu yörelerde bir kadının namusu üzerinde konuşmak ve onu toplum içerisinde etiketlemek için kadının kaçırılmasına gerek kalmamaktadır. Nitekim başörtüsü kaçırılan kadın toplumun gözünde artık saf kadın profilinden sergileme özelliği taşımamaktadır. Bu nedenle kadın üzerindeki etiketi kaldırmak ve namusunu kurtarmak adına o erkekle evlenme mecburiyetinde bırakılmaktadır. Toplum kadını o kadar ötekileştirmiştir ki, kadının toplum içerisinde onurunu kıran, onu mecburi bir evliliğe sürükleyen erkek olmasına rağmen, toplum bu durumu erkek için onur duyulacak bir durum olarak algılamakta ve erkek o kadınla evlendirilerek ödüllendirilmektedir. Kadın ise tek taraflı mağdurluğu ile kalmaktadır.

Yerleşik anlayışa göre, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da uygulanan bir evlenme biçimi olan kepir veya yaban değişiminde de kız ve erkek çocuğu olan aileler ağır düğün masraflarından ve başlık parasından kurtulmak için karşılıklı değişik yoluyla çocuklarını evlendirmektedir. Hatta bazen evliliğe onay alamayacağını düşünen iki genç, kız kardeşlerini karşılıklı olarak değiştirmektedir. Toplumsal olarak nihayetinde bir evlilik gerçekleştirilmiştir. Ancak bu şartlar altında gerçekleşen evliliğin kadın için ne kadar zor ve onur kırıcı bir durum olduğunun önemi yoktur. Erkek karar vermiş,

planlamış kurban edilen ve fikri dahi sorgulanmayan kadın sadece figür olarak görülmüştür. Bu durumda toplumun kadına kendi bedeni üzerinde dahi söz hakkı vermemesinin açık bir göstergesi olmaktadır.

Türkiye’de kız kaçırmanın ve kaçarak evlenmenin yoğun olarak yaşandığı illerin başında Ardahan gelmektedir. Bu sorunların çözüme kavuşturulması için bilirkişilerin konuya yaklaşımlarının önemli olduğu düşünülmüş ve müdürlük çalışanlarına kız kaçırma kaçarak evlenme konuları ile ilgili açık uçlu sorular sorulmuştur. Ancak araştırmanın verileri neticesinde müdürlük çalışanlarının konuya ilişkin fikir birliğinin olmadığı tespit edilmiştir. Çalışanların konuya yaklaşımında farklıların görülmesi aynı zamanda olaylara farklı müdahale etmelerine neden olmuştur. Bu durumda bakanlığın konuya yönelik sistemli bir çalışma yürütmediğine ve çalışanlara sistemli bir eğitim vermemiş olduğuna işaret etmektedir. Çalışanlardan K2 Ardahan’da bu konuyla ilgilenen kişilere eğitim verildiğini ifade etmektedir. Fakat eğitimlerin düzenli olmaması ve çalışanlar tarafından içselleştirilmemesi olaylara yaklaşımda farklılıkların, sorunların, eksikliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı üzere her çalışan vakalara farklı şekillerde müdahalede bulunmaktadır. Netice itibariyle bu konu ile ilgili kanunlar ve düzenlemeler açıktır. Fakat çalışanlar üzerinde bir denetim söz konusu olmadığı için K3’ ünde ifadelerinden anlaşıldığı üzere, 13 yaşındaki çocuğun yaşadığı travmatik olaylara müdahale etme konusunda dahi isteksizlik, endişe, çaresizlik yaşamışlardır. Bu durumda olaylara karşı profesyonel bir yaklaşım sergilemeyen çalışanların konu ile ilgili sistemli bir eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir. Bakanlık çalışanları başta olmak üzere diğer kurum çalışanları (polisler, sağlık çalışanları, adalet bakanlığı çalışanları vb.) 5 ‘er günlük kısa eğitimlere tabi tutulmamalı bu konular okullarda ders olarak verilmelidir. Çalışanlarda bu bilincin oluşturulması ve doğru yaklaşımların içselleştirilmesi ancak bu şekilde sağlanabilir

Analiz verilerinden elde edilen bir başka sonuçta, K3’ ün ifadelerinden anlaşıldığı üzere, çocuklar mutluluğu ve hayatı pahasına sıkıntılı aile ortamına geri döndürülmüştür. Bunu yapmak istemeyen çocuklar tehdit edilerek tercih yapmaya zorlanmıştır. Bu bakış açısı sağlıklı bir bakış açısı olmadığı gibi çocuğun sonraki

hayatını olumsuz etkileyecek sonuçlara sebep olmaktadır. Çocuğun psikolojik sağlığına önem verilmediği görölmektedir. Çalışanların önceliği çocuğu aileye geri döndürmek olmuştur. Çalışanların çocuğun mutluluğunu, psikolojisini göz ardı etmesi çocuğun hayatının tehlikeye atacak çok büyük ihmallere de sebep teşkil etmektedir.

Çalışanlara göre kaçma eyleminde bulunan şahısların 18 yaşından küçük olduğu tespit edilmiştir. Çocuklar genel olarak aile içi iletişimsizlikten, şiddetten, ekonomik sebeplerden, mutsuzluktan, özentiden, gençlik psikolojisi, farklı yaşam arayışı gibi sebeplerden kaçmışlardır. Kaçan çocukların genel olarak sorunlu çocuklar olduğu düşünülmektedir. Ancak çocukların bu durumunun farkında olunmasına rağmen onlara bilinçsiz yönlendirmeler yapılmıştır.

Analiz verilerine göre Ardahan halkı kaçma ve kaçırma vakalarını yadırgamamaktadır. Vakaların sık yaşanması sebebiyle halk duyarsızlaşmıştır. Ancak müdürlük çalışanlarının ifadeleri göstermektedir ki duyarsızlaşan sadece halk değil aynı zamanda çalışanlardır. Bu durum da büyük bir soruna işaret etmektedir. Müdürlük çalışanları konuya olumsuz bir yaklaşım sergilememektedir. Bu da konuya ilişkin sağlıklı bir yaklaşım sergilememelerine neden olmakta sorunlara kalıcı çözüm üretmenin önüne geçmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere kız kaçırma ve kaçarak evlenme vakaları Türk kültürüne yerleşmiş bir olgudur. Türkiye'nin neredeyse her bölgesinde karşılaşılan bir sorundur. Literatürden ve müdürlük çalışanlardan elde edilen veriler genel olarak benzer şekilde kaçma ve kaçırılma vakalarının gerçekleştiğini göstermektedir. Ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olması kadının hatta erkeğin istihdama katılamaması, eğitim düzeyinin düşük olmasından kaynaklanan bilinç eksikliği, aile içi iletişimsizlik, sevgi ihtiyacı, zorla evlendirme isteği, geniş aile yapısı ve söz hakkının ailenin en büyüğünde olması, kadının ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesi ve kadına değer verilmemesi, şiddet, kadının erkekler tarafından meta olarak görülmesi kız kaçırma ve kaçarak evlenme gibi pek çok kadının hayatı için olumsuz sonuçlar doğuracak sorunlara zemin hazırlamıştır.

Genel olarak baktığımızda gerek ekonomik sebeple gerekse de toplumsal psikolojik sebeplerle meydana gelen kız kaçırma ve kaçarak evlenmelerde kadın erkek tarafından

bir mülk gibi görülüp metalaştırılmaktadır. Kaçırılan kızın mülkiyeti artık erkek tarafına geçmekte ve geri dönen kız ailesi tarafından kabul edilmemektedir. Bunun kötü sonuçlarından biri de kaçma sürecinde yaşananlardan olumsuz etkilenen kızın daha sonra da ailesi tarafından yalnız bırakılmış olmasıdır.

Bu bağlamda konuyla ilgilenen müdürlük çalışanlarının ve birlikte koordineli çalışma yürüten kurum ve kuruluşlardaki çalışanların konuya yönelik bilinçlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışanlara yönelik eğitimler kısa süreli olmamalı okullarda eğitim aşamasındayken eğitimler ders olarak verilmeli ve bilinç oluşturulmaya çalışılmalıdır. Bakanlık da çalışanları üzerinde denetimi artırmalı ve sistemli bir çalışma yürütmelidir. Bakanlık, her çalışanın kanunları ve düzenlemeleri dikkate alarak işlem yaptığından emin olacak şekilde takipte kalmalı ve profesyonel bilinçli bir ekip oluşturmalıdır.

Görüşmecilere göre Ardahan halkı konuya yönelik bilinçsiz bir tutum sergilemiş ve konuya karşı duyarsızlaşmıştır. Diğer taraftan kurum çalışanlarını da benzer bir tutum içinde olduğu gözlemlenmektedir. Ardahan, nüfusu düşük oranlarda seyreden bir ildir. Halkla gerektiğinde birebir görüşme olanağı yüksektir. Bu nedenle bu konularda farkındalık oluşturulmak için birebir iletişime geçilmelidir.

Çalışanlar ihbar hattından, emniyetten ya da üçüncü şahısların ihbarı doğrultusunda harekete geçmişlerdir. Bu konuda da köyler de ve merkezde özellikle olayların sık yaşandığı yerler tespit edilip ailelerle ve çocuklarla bu konuya yönelik görüşmeler düzenlenmelidir. Dolayısıyla kaçma ya da kaçırılma eylemi gerçekleşmeden ailelerle diyalog kurulmalı aileler de çocuklar da bilinçlendirilmedir. Nitekim ihbardan sonra konuya müdahale edildiğinde örnek olaylardan da anlaşıldığı üzere çocuk hayatını olumsuz etkileyecek kötü muamelelere maruz kalmıştır. Eylem gerçekleşmeden önce farkındalık yaratılması bu açıdan önemli görülmektedir.

Çocuğun kaçma nedenleri müdürlük çalışanlarınca tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak çocukların kaçmasına nelerin sebep olduğu, aile içerisinde nasıl bir konuma ve sevgiye ihtiyaç duydukları, iletişimin nasıl olması gerektiğine dair bilgilerin ailelere aktarılması gerekmektedir. Çocuğun sadece görünen evlenme sebebiyle değil, farklı ana nedenlerin onu bu eyleme zorladığını ailelere ve topluma anlatmak gerekmektedir.

Kız çocuklarının hayatını ve sonraki yaşamını olumsuz etkileyecek sorunlara yol açan bu vakaların hayat bulmasına izin verilmemeli ve kaçarak evlenme bir evlilik ritüeli olarak görülmemelidir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 6223 (2011, 8 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 633). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-1..pdf> Erişim tarihi 26.07.2019.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2019a), Misyon ve Vizyon. Erişim adresi: <ailevecalisma.gov.tr/bakanlik/hakkinda/misyon-ve-vizyonumuz> Erişim tarihi 26.07.2019.
- Ailenin Korunmasına Dair Kanun (2012, 20 Mart), *Resmi Gazete*. (Sayı: 28239). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm> Erişim Tarihi: 27.07.2019.
- Altuntek, N. S. (1993). *Van yöresinde akraba evliliği*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Anayasa “Görev ve Yetkileri”, md.148 (2010). Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf Erişim Tarihi: 27.07.2019
- Anayasa, “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları”, md.41. (1982, 7 Aralık), *Resmi gazete*. [tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf](http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf) Erişim Tarihi: 27.07.2019.
- Anayasa, “Milletlerarası Andlaşmaları Uygun Bulma”, md.90. (1982, 20 Ekim). *Resmi gazete* (Sayı:17844). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17844.pdf>
- Aydın, G. (2017). Zoraki evlilikten okula dönüş. *Hürriyet Gazetesi*, Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/zoraki-evlilikten-okula-donus-40557441>
- Balaman, A. R. (1982). *Sosyal antropolojik yaklaşımla akrabalık evlilik ve türleri*. İzmir: Karınca Matbaacılık ve Tic. Koll. Şti.
- Barlas, U. (1975). *Hakkari ili evlenme töre ve törenleri*. Karabük: Özer Basımevi.
- Belediye Kanunu, “Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları”, md. 14. (2005). Erişim Adresi: <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/belediye-kanunu.pdf>

- Butler, J. (2014). *Cinsiyet belası, feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Cook, Judith A. and Fonow, M. M. (1990) '*Knowledge and women`s interests: issues of epistemology and methodology in feminist research.*' in joyce m. nielsen, ed. *Feminist Research Method: Exemplary Reading in the Social Sciences*. London: West Press.
- Duru, E., Arslan, G. (2014). Evlenmek amacıyla evden kaçan kız ergenler: bir olgubilim çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 41. 36-48
- Ecevit, Y., Ecevit, M., Ayata, A., Gölgeioğlu, Ö., Göğüş, Tan, M., Kurtoğlu, A., Karkiner N., Uygur, G., Çağlar F. İ., Durakbaşa, A. (2012). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Erdentuğ, N. (1977). *Sosyal adet ve gelenekler*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Freeman, J. (1989) '*Introduction.*' in jo freeman, ed. *women: a feminist perspective. palo alto*: Mayfield Publishing Company.
- Gazioğlu Terzi, E. (2015). *Toplumsal Cinsiyet. Yayınlanmamış ders notu*. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ardahan Üniversitesi. Ardahan.
- Griffin, G. (2005) '*Interviewing.*' in gabriele griffin, ed. *research methods for english studies*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Güven, F. (2016). Kars kültüründe kız kaçırma /kaçışma geleneğinin sosyokültürel arka planı. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8. 197-205.
- Harding, S. (1986) *The science question in feminism*. Milton Keynes: Open University Press.
- Jaggar, A. M. (2008) '*The social sciences`*' in alison m. jaggar, ed. *just methods: an interdisciplinary feminist reader*. London: Paradigm Publishers,
- Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2019a), Ulusal eylem planı, TC. aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı. Erişim adresi: ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planlari/ Erişim tarihi. 26.07.2019

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2019b), eğitimler, TC. aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı. <https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm/faaliyetler/egitimler> Erişim tarihi. 26.07.2019

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2019c), Ulusal eylem planı, TC. aile, çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı, Erişim adresi: <https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2018-2023/> Erişim tarihi_26.07.2019

Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık

Letherby, G. (2003). *Feminist research in theory and practice*. Buckingham: Open University Press.

Marvasti, A. B. (2004) *Qualitative research in sociology: an introduction*. London: Sage Publications.

Mason, Jennifer (2004) *Qualitative research*. London: Sage Publications.

Maynard, Mary and Purvis, J. (1994) 'Doing feminist research.' in *mary maynard and june purvis, eds. researching women`s lives from a feminist perspective*. London: Taylor and Francis.

On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012, 12 Kasım), *Resmi gazete* (Sayı: 28489). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf> Erişim Tarihi: 27.07.2019

Örnek, S. V. (2000). *Türk halk bilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1. 323-343

Özpolat, A. (2018). Toplumsal korkular üzerine sosyolojik bir araştırma (fırat üniversitesi örneği). (Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- Reinharz, S. and Chase, S. E. (2003). *Interviewing women.* in james a. holstein and jaber f. gubrium, eds. *the interviewing: new lenses, new concerns*. London: Sage Publications.
- Smith, D. E. (2008) *Women`s perspective as a radical critique of sociology.* in alison m. jaggar, ed. *just methods: an interdisciplinary feminist reader*. London: Paradigm Publishers.
- Tekin, H. H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 13. 101-116.
- Temurçin, K., Yakar, M. (2013). Türkiye kırsalında suçlar ve suçların türlerine göre dağılışı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28. 403-430
- Tezcan, M. (2003), Türk Kültüründe Kız Kaçırma Geleneklerinin Antropolojik Çözümlemesi. Aile ve Toplum. Erişim adresi: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/spcd/article/view/5000108058/5000100768> Erişim tarihi: 30.07.2019
- Türk Ceza Kanunu, “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar”, Md. 105. (2004). Erişim Adresi: <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/turk-ceza-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019
- Türk Ceza Kanunu, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti”, Md.80. (2004). Erişim Adresi: <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/turk-ceza-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019
- Türk Ceza Kanunu, “Hayata Karşı Suçlar” md.82. (2004, 26 Eylül), *Resmi gazete* (Sayı: 5237). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> Erişim tarihi: 27.07.2019

Türk Ceza Kanunu, “Nefret ve Ayrımcılık” md.122. (2014). Erişim adresi:
<https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/turk-ceza-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019.

Türk Ceza Kanunu, “Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar”, Md. 77 (2004). Erişim Adresi:
<https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/turk-ceza-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019

Türk Medeni Kanunu, “Evlenme Ehliyeti ve Engelleri”, Md.124. (2001). Erişim adresi:
<https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/turk-medeni-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019

Westkott, M. (1990). *Feminist criticism of the social sciences. in joyce m. nielsen, ed. feminist research method: exemplary reading in the social sciences.* London: West Press.

Yasa, İ. (1962). *Türkiye’de kız kaçırma gelenekleri ve bununla ilgili bazı idari meseleler.* Ankara: Ajans-Türk Matbaası.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK 1**BAKANLIK ÇALIŞANLARINA SORULAN MÜLAKAT SORULARI**

1.Kız kaçırma ve kaçarak evlenme gibi olaylarla karşılaştığımızda nasıl müdahale ediyorsunuz?

2.Konuyla ilgili ilk adımınız nedir?

3.Sizce bireyleri/özellikle kadınları evden kaçmaya iten nedenler nelerdir?

4.Kaçan ya da kaçırılan bireylerle iletişim kurabiliyor musunuz?

*Kuruyorsanız nasıl iletişim kuruyorsunuz?

*Kaçan/kaçırılan bireylere yönelttiğiniz sorular nelerdir?

*Bireyleri nasıl yönlendiriyorsunuz ya da onlara nasıl yardımcı oluyorsunuz?

5.Olaylara müdahil olduğunuz süreçte karşılaştığımız sorunlar nelerdir?

6.Söz konusu sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

7.Halkın kız kaçırma ya da kaçarak evlenmeye olan tutumu sizce nasıldır? Bu tutum çalışmalarınıza yansıyor mu? Evet, ise nasıl?

8.Kaçarak evlenme ve kız kaçırma olaylarının azaltılması için sizce neler yapılabilir?

9.Kaçan bireylerin aileleri ile ilişkilerinde ortak noktalar tespit ettiğiniz oluyor mu?

10.Sizce, kaçma düşüncelerine alternatif arayışlarında olan bireylere ne tür destekler sunulabilir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Mine KARA

Doğum Yeri ve Tarihi: Gaziantep 24.04.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

Yüksek Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İletişim: 05436672556

E-Posta Adresi: gungordu_1990@hotmail.com

Tarih: